Posamezni izvod 40 grošev, mesečna naročnina 2 šilinga

V. b. b.

SLOVENSKI vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Zgodovina bo o zaslugah in uspehih ter o delu izrekla svojo neizprosno sodbo!

LETNIK VI | CELOVEC, V SOBOTO, 2. VI. 1951 | ŠTEV. 37 (406)

Za zgraditev slovenskega Kulturnega doma v Trstu

Ko so začetkom tega leta ustanovili v Trstu odbor za zgraditev slovenskega Kulturnega doma, ki je pozval in povabil vse Slovence na sodelovanje pri zbiranju potrebnih sredstev, so se začeli v Trstu in Primorju kot v matični državi in tudi v inozemstvu odzivati temu vabilu rodoljubi v vedno večjem številu. Po poročilih iz Trsta je razvidno, da odbor dnevno prejema prispevke iz vseh delov sveta, kjer živijo Slovenci, ki vsi po svojih močeh hočejo prispevati, da bo novi Kulturni dom še bolj veličasten kot je bil stari, ki so ga fašisti požgali iz sovraštva do vsega, kar ni bilo njihovega.

Odbor za zgraditev Kulturnega doma se je obrnil tudi do koroških in goriških Slovencev z naslednjim pismom:

V začetku tega leta se je v Trstu iz vrst slovenskih kulturnih in javnih delavcev ustanovil Odbor za zgraditev Kulturnega doma v Trstu„ z nalogo, da zbira sredstva v gotovini in materialu za zgraditev slovenskega Kulturnega doma v Trstu in da daje za to pobudo in pomoč.

Ustanovitev tega odbora so narekovali skrajno težki pogoji, v katerih mora živeti svoje kulturno življenje slovensko ljudstvo na anglo-ameriškem področju Tržaškega ozemlja. Ti pogoji so v glavnem taki, kakršne je ustvaril italijanski fašizem, ko je v svojem raznarodovalnem protislovenskem besu požgal ali drugače docela uničil vse naše kulturne domove.

Vsa prizadevanja, da bi nam odgovorne oblasti izboljšale pogoje za kulturno življenje s povrnitvijo po fašizmu povzročene škode, doslej niso rodile uspeha in je tako vse naše kulturno in prosvetno delovanje utesnjeno v redke neprimerne prostore, medtem ko naše osrednje kulturne ustanove, kakor Slovensko narodno gledališče, sploh nimajo lastne strehe.

Ker smo spoznali, da moramo kljub dolžnostim, ki vežejo vojaško upravo do naših kulturnih potreb, računati predvsem na lastne sile, je Odbor za zgraditev Kulturnega doma v Trstu izdal proglas na vse slovensko prebivalstvo na našem ozemlju, v svobodni domovini in v izseljeništvu in ga povabili k zbiranju sredstev za zgraditev slovenskega kulturnega hrama v Trstu. Vabilo odbora je naletelo na mogočen odziv med slovenskim ljudstvom doma, v domovini in tudi že v izseljeništvu, kar je dokaz živega zanimanja vsega slovenskega življa za težko usodo tržaških Slovencev in dokaz solidarnosti z našo borbo za narodnostne pravice.

Bratje Slovenci z Goriške in Koroške! Mi dobro vemo, da pogoji, v katerih živite vi svoje narodno življenje, niso v ničemer boljši od naših. Vemo, da ste vse sile vložili v borbo za izboljšanje lastnega položaja in da zahteva ta borba od vas samih velikih naporov. Kljub temu Vas vabimo, da tudi Vi sodelujete pri akciji našega Odbora za zgraditev slovenskega Kulturnega doma v Trstu po svojih močeh, ker vemo, da si boste to šteli v narodno čast.

Tako ne bo Kulturni dom tržaških Slovencev samo izraz stremljenja našega življa po napredku, temveč tudi izraz solidarnosti vseh Slovencev doma in po svetu. Tržaški Slovenci Vam bomo svojo hvaležnost znali potrditi, kadar boste potrebovali.

Odbor za zgraditev Kulturnega doma v Trstu

Na občnem zboru Slovenske prosvetne zveze je predsednik tov. dr. Franci Zwitter izjavil, da bomo tudi koroški Slovenci dali svoj prispevek in tako pomagali graditi dom v Trstu, ki naj bo dom vseh Slovencev. To odločitev SPZ so vsi navzoči prosvetaši in zastopniki naših Slovenskih prosvetnih društev navdušeno odobrili ,prav tako pa je ta odločitev močno ganila tudi tržaške brate in je Glavni odbor Slovensko-hrvatske prosvetne zveze v Trstu naslovil na Slovensko prosvetno zvezo pismo naslednje vsebine:

Spontana odločitev koroških Slovencev, pomagati nam Slovencem s Tržaškega ozemlja pri graditvi našega Kulturnega doma, kar je tovariš predsednik Slovenske prosvetne zveze v Celovcu v imenu koroških Slovencev javno sporočil na občnem zboru te ustanove, je močno ganilo našo javnost. Zavedamo se, da so s tem duhovne vezi med nami in vami postale še trdnejše in da so zadobile še stvarnejšo obliko. Kulturni dom je postal z vašo odločitvijo zares zadeva vseh Slovencev in Jugoslovanov, zlasti pa vseh onih, ki živijo v zamejstvu, in presega okvir samo naše kulturne dejavnosti. Tako se vključujemo tudi s tem dejanjem vsi zamejski Slovenci v občeslovensko kulturno snovanje in skušamo prispevati svoj delež pri rasti slovenske kulture.

Iskreno se zahvaljujemo koroškim Slovencem za obljubljeno pomoč in obljubljamo, da bomo skušali pokazati našo hvaležnost kjer koli in kakor koli bo potrebno z dejansko pomočjo pri gojitvi slovenskega kulturnega življenja na Koroškem.

Trst, 28. maja 1951.

Miro Presl l. r.
org. tajnik

New York. — Izvršilni odbor Mednarodnega otroškega fonda (UNICEF) je začasno sprejel proračun za delo za dobo od 1. julija 1951 do 30. junija 1952 v znesku 30 milijonov dolarjev. Od te vsote sta 2 milijona dolarjev namenjena za delo UNICEF v Afriki, 7.5 milijona za Azijo, 3 milijone za vzhodno Sredozemlje, 2 milijona za Evropo in 4 milijone dolarjev za Latinsko Ameriko. Ostanek kredita bo rezerviran za izredne izdatke, prevozne stroške in administracijo.

Fusan. — Andrew Cordier pomočnik generalnega tajnika OZN, je prispel v Fusan, da se sestane s komisijo Združenih narodov za združitev Koreje in s člani južnokorejske vlade ter obišče čete združenega poveljstva na bojišču.

Iz deželnega zbora

Kmetijska zbornica naj pojasni kaj dela z milijoni

Celovec, 29. maja 1951. Danes popoldne se je sestal koroški deželni zbor k svoji enajsti seji. Poleg predlogov za spremembo zakona o koroškem ribarstvu in zakona o odplačilu in številu zdravnikov, ki so po bolnicah v poklicni izobrazbi, je bilo na dnevnem redu še 12 drugih poročil in predlogov. Sedem od teh jih je bilo kmečkega značaja. Vseh sedem poročil je deželni zbor vzel brez diskusije na znanje, predloge odbora za kmetijstvo in gozdarstvo in dva dodatna predloga socialističnih poslancev pa sprejel kot soglasne sklepe.

Prvi predlog se je glasil, naj deželna vlada pozove pristojni referat, da v okviru gradenj tovornih poti zgradi tovorno pot tudi v Rottenstein v Dravski dolini. Hvalevreden sklep, ki bi mu pripomnili samo to, da je zelo nujno, da se deželni zbor, predvsem pa poslanci, ki so bili izvoljeni z glasovi slovenskega ozemlja, pobrigajo tudi za gradnjo tovornih poti po hribovskih krajih na slovenskem ozemlju.

Drugi predlog, ki je bil sklenjen, pa se glasi: Deželna vlada se poziva, da čim prej predloži deželnemu zboru poročilo o razdelitvi denarjev iz Marshallovega plana v okviru pospeševanja kmetijstva. V poročilu naj bodo navedeni imenoma vsi, ki so prejeli denar ter v kakšen namen so ga prejeli. Poročevalec dež. poslanec Tillian je poudaril, da je bilo v letu 1950 razdeljenih na Koroškem od kmetijske zbornice 27 milijonov šilingov, o čemer pa je bilo predloženo samo pavšalno poročilo, ki o uporabi teh sredstev ničesar ne pove. Vedno bolj pogosto se slišijo mnenja, da so bila ta sredstva krivično razdeljena. Zato je bil stavljen tudi zgoraj omenjeni predlog. Poročevalec je še posebno podčrtal zahtevo, da mora biti poročilo predloženo v teku štirih tednov.

Nadaljnji sklep deželnega zbora je bil, da se deželna vlada pozove, da deželnemu zboru predloži poročilo o razdelitvi odnosno uporabi zveznih sredstev in sredstev iz ERP v okviru gozdarstva. Nadalje mora deželna vlada v teku štirih tednov predložiti poročilo o izvedeni kontroli in o povzetih ukrepih. V poročilu naj bodo imenoma navedeni vsi, ki so prejeli denar, kakor tudi namen, v katerega so ga prejeli.

Nadalje je po poročilih in predlogih deželni zbor pozval deželno vlado, da poskrbi za izvoz živine, ker je na Koroškem ni mogoče vse spraviti v denar, nadalje na preskrbi kmete z živinsko soljo, gorskim kmetom pa posreduje pocenjeno živinsko sol, ter poskrbi, da bo dežela dobila dovolj koruze, ki se bo dala zmleti v moko. Končno naj deželna vlada uredi, da bodo prišli kmetijski vajenci do strokovne izobrazbe, kakor jo predvideva zakon o kmetijskih delavcih.

Značilno pa je to, da se seje niso udeležili niti prezident kmetijske zbornice posl. Gruber, niti namestnik deželnega glavarja in referent za kmetijstvo v deželni vladi posl. Ferlitsch, niti ne sekretar ÖVP-Bauernbunda posl. Schmied. To je tem bolj značilno, ker se vsi trije smatrajo za edino poklicane in pristojne za reševanje kmetijskih vprašanj. Morda se ne upajo več na dan in pred javnost zaradi grehov, ki so jih napravili in se zaradi previdnosti držijo strogo po pregovoru: Kdor ima maslo na glavi, naj ne hodi na sonce.

Koroški Slovenci, posebno pa kmetje, bomo skrbno poslušali poročilo, komu je kmetijska zbornica delila denar, da bomo v resnici spoznali krivca večnih zapostavljanj naših potreb in želja po napredku.

Washington. — V sporočilu komisije za atomsko energijo in obrambnega ministrstva ZDA je rečeno, da so bili atomski poizkusi na otočju Eniwetok uspešni. Poročilo dodaja, da so nekateri izmed poizkusov pokazali, da so dane možnosti za izdelavo vodikove bombe.

Kaj so pokazale volitve

Časopisje vseh političnih barv se še vedno temeljito bavi z izidom minulih prezidentskih volitev. Zmaga Körnerja je vzbudila tudi v inozemstvu precejšnjo pozornost. To pa zato, ker ima nedeljska odločitev lahko velik pomen v bodočem razvoju Avstrije.

Z dveh vidikov so bile te volitve nedvomno zelo pomembne. Po eni strani zato, ker je bila tokrat prvič v zgod. Avstrije dana državljanom pravica, da so si lahko sami na splošnih, tajnih in neposrednih volitvah izbrali najvišjega predstavnika države. Ker je zvezni prezident predvsem dolžan, da čuva republikansko ustavo in demokratične svoboščine ljudstva, je bil način njegove izvolitve z glasovnico neprimerno bolj demokratičen kakor doslej, ko je bila izbira prepuščena le parlamentarnim poslancem in zveznemu svetu oziroma medsebojnemu mešetarjenju med vodstvi vladnih strank. Ne glede na to, da so bile te kakor vsake splošne volitve povezane s finančnimi bremeni, posebno še, ker jih je bilo treba ponoviti, pomenijo vendarle nov korak naprej v demokratičnem razvoju avstrijske republike. **Vsak, tudi najmanjši korak v tem pravcu pa že pomeni slabitev nazadnjaških sil in daje ljudskim množicam možnost, da postopoma uveljavljajo svoja demokratična napredna stremljenja.** To je vsekakor važna ugotovitev v oceni tokratnih prezidentskih volitev.

Po drugi strani pa je prav tako če še ne bolj pomembno to, da se je večina volivcev odločila za Körnerja kot kandidata demokratičnih delovnih množic in da je ostal ÖVP-kandidat Gleissner v manjšini. Dejansko je to že posledica tega, kar smo na prvem mestu poudarili kot korak naprej v demokratizaciji javnega življenja. Zmaga Körnerja kot predstavnika malih, gospodarsko šibkih delovnih ljudi je v današnjih avstrijskih pogojih brez dvoma zmaga demokracije in hud udarec avstrijski reakcionarni gospodi v vrhovih ÖVP. **Dejstvo, da je bila z Gleissnerjem poražena dejansko ÖVP kot politična predstavnica avstrijske kapitalistične in veleposestniške gospode, ki ima v rokah skoro vse gospodarske pozicije v državi, bo nedvomno utrdilo zaupanje demokrat. množic v moč svojih lastnih sil in jim dalo novega, revolucionarnega zagona v nabaljnji borbi za širitev demokracije, za politično uveljavljanje, za čim širše soodločanje v gospodarstvu in vsem javnem življenju. Čim bolj se bodo v tej borbi strnile vse demokratične, po napredku stremeče sile v državi, čim bolj enotno se bodo zastavile za te cilje, tem več bodo doprinesle s tem tudi h krepitvi miru, ki je potreben za rast demokracije ter za krepitev samostojnosti in enakopravnosti držav in narodov.**

Slovensko ljudstvo na Koroškem se je zavedalo velikega pomena minulih prezidentskih volitev. Kljub tovrstnim pozivom ni stalo ob strani, temveč se je v svesti si svojih državljanskih pravic in dolžnosti aktivno vključilo v merjenje sil med demokratičnimi delovnimi množicami, ki jih predstavlja Körner, in silami protiljudske in protidemokratične gospode, ki je kandidirala Gleissnerja. Ugotoviti je treba, da je slovensko ljudstvo v veliki večini dalo podporo kandidatu delovnih ljudi in po svojih močeh doprineslo svoj del k njegovi izvolitvi. Dejstvo je, da je izmed 62 občin, za katere predpisuje zakon dvojezične šole, dalo 50 občin večino za Körnerja in samo 12 občin za Gleissnerja. Tako zgovorne primerjave ne more pokazati niti ostali del Koroške niti kakršna koli druga zvezna dežela. V ostalh 200 koroških občinah z slovensko govorečim prebivalstvom je namreč dobil Körner večino v 110, Gleissner pa v 90 občinah.

To pa pomeni, da je prebivalstvo ozemlja, na katerem celo po uradni presoji žive Slovenci, dalo glasno nezaupnico politiki ÖVP-ja in nacistov, ki so v naših krajih glasovali za Gleissnerja. Šovinistični hujskači, bodisi v vrstah ÖVP ali VdU, ki so posamič ali skupno hoteli kovati tudi pri teh volitvah politične dobičke z gonjo za odpravo dvojezičnih šol, so dobili jasen odgovor. **Prebivalstvo tega ozemlja je s svojo pretežno odločitvijo za Körnerja odklonilo to šovinistično gonjo, ker hoče živeti v miru in dobrem sožitju med Slovenci in Avstrijci. To pa je mogoče samo tedaj, če bo veljala enakopravnost na vseh področjih, vključno narodnostnih, tudi za slovensko ljudstvo na Koroškem. Ljudstvo našega ozemlja se je pri prezidentskih volitvah priznalo k temu demokratičnemu načelu.**

London. — Prvi lord admiralitete Hall je zaradi slabega zdravja odstopil. Na njegovo mesto je bil imenovan lord Packenham, minister za civilno letalstvo.

Slovenska prosvetna zveza pojasnuje

V zavesti, da se polemike — zlasti pri nas — prerade izrode v prepir, ki je največkrat vsaj brezploden, če že ne škodljiv, smo sklenili, da bomo molčali o nelepih dogodkih, ki so že na občnem zboru SPZ samem nekatere izmed inscenatorjev prisilili k javnemu preklicu in zagovoru. Vemo tudi, da vsi razsodni, celo v uvodniku zadnjega „Tednika" omenjeni prosvetaši odklanjajo tako nestvarno pisanje.

Slej ko prej smo tudi še danes mnenja, da ni vedno potrebno, da ve ulica in kavarna za vse dogodke v hiši. Ker pa verujemo, da bodo te vrste, za katere smo bili naprošeni, prebirali z odprtim in preprostim srcem vsi dobro hoteči, hočemo napisati delno pojasnilo o tem, kar je predvsem drugim važno:

Občni zbor SPZ z dne 19. majnika 1951 je bil in je pravno v vsakem pogledu veljaven! To pa iz naslednjih dejstev:

1. Občni zbor SPZ je bil po pravilih sklican in **vsem Slovenskim prosvetnim društvom** z okrožnico z dne 2. maja 1951 v smislu § 11 zvezinih pravil pravočasno javljen. Okrožnica je bila od nekdaj običajni način objave in nobena točka zvezinih pravil ne zahteva niti ne predvideva objave občnega zbora v katerem koli časopisu. Kljub temu je bil občni zbor SPZ naknadno objavljen tudi še v Slovenskem vestniku. Zato je trditev v Tedniku, da občni zbor ni bil pravočasno objavljen, nepravilna.

2. Pri društvu, kakoršno je SPZ, ki razen malih izjem nima posameznih oseb kot članov, temveč le društva, so izkaznice edini možni način preprečiti, da se vmešavajo v društveni zbor nečlani. Ker imajo po § 7 c) pravil SPZ na občnem zboru zveze posamezna društva le po en glas, je razlika med delegatskimi in gostovskimi izkaznicami potrebna. Njihova uporaba ni nobena novost, temveč samo bolj odgovarjajoča oblika razlikovanja med delegati, ki imajo pravico soodločanja, in gosti, ki po pravilih te pravice nimajo. Na oddajo izkaznic so bila vsa društva izrecno opozorjena v zgoraj omenjeni okrožnici vsaj 14 dni prej:

Izrecno ugotavljamo, da § 7 pravil SPZ v času poslovanja sedanjega odbora nikdar ni bil spremenjen, o čemur se lahko vsakdo prepriča na varnostni direkciji kot pristojnemu društvenemu uradu. Zato tozadevna trditev v Tedniku ne odgovarja resnici.

Prav tako je neresnična trditev, da so dobili delegatske izkaznice le „gotovi tovariši", temveč so vsa društva sprejela neizpolnjene izkaznice in so lahko popolnoma samostojno določila svoje delegate.

3. Do občnega zbora karšnega koli društva, torej tudi SPZ, imajo dostop le člani društva in povabljeni gostje. Za goste pa je SPZ dala društvom na razpolago izkaznic, kolikor so jih želela, najmanj pa vsakemu društvu poleg delegatske še tri za goste.

Kar zadeva legitimacijo društvenih delegatov na občnem zboru SPZ dne 19. maja 1951 bo zadostovalo vsem poštenim koroškim Slovencem dejstvo, da je bilo od 32 na občnem zboru SPZ navzočih društev 20 zastopanih po svojem predsedniku ali podpredsedniku, ki že po pravilih SPD zastopata društvo na zunaj; pet nadaljnjih SPD pa je bilo zastopanih po svojih tajnikih. Da to nikakor niso bili mladinci, ki so tokrat na žalost skoraj popolnoma manjkali, dokazujejo naslednja imena vnetih mož iz vrst slovenskih prosvetašev: Gvažar iz Kotmare vesi, Pošinkar iz Slov. Plajberka, Ferčnik iz Sveč, Tevžej Kompoš iz Hodiš, Janko Ogris iz Bilčovsa, Wrulich Šimen iz Radiš, Miškulnik Miro iz Škofič, Martinjak Šimen iz Št. Jakoba, Weis Janez iz Št. Janža, Aichholzer Franc iz Loč, Mark z Brnce, Gabrijel iz Rožeka, Abuja iz Zahomca, Gros Šimen iz Št. Petra na Vašinjah, Mohor iz Škocijana, Štober iz Konatič, Rogar iz Šmarjete, Kežar iz Št. Vida, Potočnik Lovro, Folti Hartman in še tovarišica Vertičeva in Prušnikova, itd. itd. Presojo, ali so to mladinci ali v narodni borbi preizkušeni prosvetaši prepuščamo slovenski javnosti.

4. Poverilnice delegatov je poleg tovarišice Milene Gröblacherjeve, ki je pregledovala izkaznice že pri vhodu, pregledala še „verifikacijska komisija", predvsem pa so jih proverili odborniki SPZ sami, ki so bili navzoči skoraj na vseh občnih zborih posameznih SPD, ko so bili zgoraj navedeni izvoljeni, ki pa jih še prav posebno poznajo tudi zaradi njihovega res požrtvovalnega delovanja na kulturno-prosvetnem področju. Navedena imena, mislimo, govorijo sama zase.

V informacijo nepoučnim še tole, da je SPZ že z okrožnico dne 7. februarja opozorila vsa svoja društva na bližajoči se občni zbor SPZ in jih prosila, da še prej izvedejo svoje občne zbore. **17 SPZ je tudi v zadnjih mesecih pred občnim zborom SPZ imelo svoj občni zbor.**

Če „verifikacijska komisija" ni ugotovila šmihelskega primera pač zato, ker niti ni mogla verjeti, da bi se duhovnik, ki niti ni član društva, poslužil nelegalnega zlorabljanja delegatske izkaznice, proti čemur je s pismom na SPZ protestiral sam predsednik SPD „Peca" v Šmihelu pri Pliberku tov. Janko Pečnik.

Kar tiče čudovito veliko število „rdečih" izkaznic iz Gur, je to le častno potrdilo prosvetne razgibanosti na tem kosu naše zemlje. Hvala Bogu imamo na Gurah kar šest SPD in sicer na Radišah, v Kotmari vesi, v Bilčovsu, v Logi vesi, v Škofičah in v Hodišah, ki so vsa delavna in razgibana in lahko služijo za vzgled vsem drugim.

Ob teh in gornjih ugotovitvah so vsa namigavanja o številnih „rdečih" izkaznicah najmanj neupravičena in bi pri omembi vzrokov zavlačevanja začetka občnega zbora pričakovali vsekakor malo več iskrenosti. Večina navzočih si je gotovo ustvarila svojo bolj iskreno sodbo.

5. Tovarišu dr. Mirtu Zwitterju, ki je stvarno in nepristransko vodil nepričakovano težke in neprijetne posle delovnega predsednika in mirno prenašal žaljive izpade proti njegovi osebi, izrekamo še tem potom našo zahvalo. **Ni delegata, ki bi mogel trditi, da ni prišel do besede.** Na žalost pa se po referatu in po poročilu nihče ni oglasil k besedi, čeprav so bili vsi pozvani. Tem bolj se čudimo zato naknadni neutemeljeni kritiki v Tedniku, ki se je pred občnim zborom očitno nihče ni upal iznašati. Zaradi tega na tem mestu tudi mi nočemo odgovarjati na razne očitke proti SPZ, niti proti posameznim požrtvovalnim tovarišem, niti na razne druge izpade, ki nikakor niso dokaz dejanske pripravljenosti za soustvarjanje na kulturnem polju.

Ni vedno najboljše tisto seme ,ki ostane daleč vidno na površju ,temveč nosi v sebi vso silo življenja tisto seme ,ki se skrije globoko v zemlji. Zato niso vedno merila za delavnost le zunanji uspehi ,temveč se marsikdaj, celo navadno, tiho počasno ustvarjenje utrdi za bodočo os in svetilnik. Sicer pa smo v svojem poročilu lahko pokazali tudi na številne vidne uspehe našega dela, da nam ni bilo treba krasti tujih zaslug, kakor nam to lažnivo in zlonamerno podtika pisec v Tedniku. Samo toliko izkreni, da brez zavisti priznamo vsakomur, kar mu gre. Naši prosvetaši in ljudje na Brnci, v Logi vesi, v Škofičah, Hodišah, Bilčovsu, Kotmari vesi, Št. Janžu v Rožu, Borovljah, na Radišah, v Dobrli vesi, v Šmihelu, v Rinkolah, Pliberku, Št. Petru na Vašinjah, v Št. Vidu itd. pa bodo lahko sami presodili, kdo ima zasluge za njihovo živahno kulturno delovanje. Mi jih s priznanjem in hvaležnostjo priznavamo v prvi vrsti njim samim, smo pa veseli, da smo jim, kjer smo mogli, pomagali. Menda bi o naši pomoči lahko povedali tudi nekaj nekatera v Tedniku navedena društva, ki jim prav tako priznavamo vse zasluge. Toda to ni važno. Zgodovina bo o zaslugah in uspehih ter o delu izrekla svojo neizprosno sodbo.

Še nekaj moramo razjasniti, da odženemo senco ,ki se je vrgla na nas in je kriva nezaupanja. Ta senca so razni narekovaji in „linija". Pred to senco hočemo obstati in si izprašati vest, da nam določno odgovori, kako je z nami:

Naša edina linija je le iskrena pripravljenost za zbližanje in enotnost in izražamo željo in upanje, da bi bil 19. maj 1951 v resnici zgodovinski dan, ko smo se po predhodnem nerazumevanju vsi znašli v korist bujnejšega razvoja slovenske prosvete na Koroškem.

Slovenska prosvetna zveza je slej ko prej pripravljena za sporazum in vabi vse in vsakogar, ki mu je iskreno pri srcu enotnost našega naroda in soustvarjanje na kulturnem polju!

V Celovcu, dne 31. maja 1951.

Za SPZ:

Dr. Franci Zwitter l. r.
Predsednik

Janez Weiss l. r. 2. podpredsednik
Janko Ogris l. r. 1. podpredsednik

Zgovorne številke

Za Dunajem, ki se je skoraj z dvetretjinsko večino odločil pri prezidentskih volitvah za svojega priljubljenega župana Körnerja, je pokazala Koroška najboljši rezultat. Od skupnih 264 občin je dobil Körner večino v 162, Gleissner pa le v 102 občinah.

K tej zmagi so nadvse častno prispevali kraji, kjer žive koroški Slovenci. To je razvidno iz naslednje primerjave:

Slovensko ozemlje

(S tem označujemo na tem mestu ozemlje 62 občin, za katere predpisuje zakon o dvojezičnih šolah tudi pouk slovenščine)

Okraj:	Za Körnerja občin	Za Gleissnerja občin
Celovec — dežela	21	2
Beljak — dežela	12	2
Velikovec	14	7
Šmohor	3	1
Skupno	**50**	**12**

Nemško ozemlje

(S tem je mišljeno ozemlje 200 občin, kjer zakon ne predvideva slovenskega pouka)

Okraj:	Za Körnerja občin	Za Gleissnerja občin
Celovec — dežela	7	2
Feldkirchen	13	8
Beljak — dežela	14	1
Šmohor	6	14
Spittal	27	20
Št. Vid	27	9
Velikovec	—	1
Wolfsberg	16	20
Lienz	—	20
Skupno	**110**	**90**

Ta pregled kaže, da je Körner dobil na slovenskem ozemlju večino v štirih petinah, Gleissner pa samo v eni petini občin. V merilu cele Koroške je to ozemlje prispevalo skoro eno tretjino večinskih občin za Körnerja, a samo eno desetino za Gleissnerja. V nemškem ozemlju pa je le dobra polovica še vedno za kandidata ÖVP.

To zgovorno dokazuje, da se je na Koroškem predvsem prebivalstvo našega ozemlja v največji meri otreslo vplivov protiljudske gospode in da se ne da več vpregati v voz Steinacherja, Ferlitscha in Karischa, ki s svojim šovinizmom vedno bolj zgubljajo tla pod nogami. Naše ljudstvo ne naseda več niti zastraševanju z rdečo nevarnostjo niti licemernim poskusom zlorabljanja verskih čustev, ker ve, da se za vsem tem skriva samo strah pred očitno rastočim stremljenjem našega ljudstva za demokracijo in napredkom.

Protislovja v avstrijskem gospodarstvu se večajo

Uradni list „Wiener Zeitung" od 18. maja t. l. prinaša zadnje poročilo instituta za raziskovanje gospodarstva in piše dobesedno: Na področju cen se je razlika med agrarnimi in industrijskimi cenami nadalje povečala. Indeks cen industrijskega blaga je od junija 1950 do aprila 1951 narasel za 67 %, za živila in nasladila pa le za 16 %. Za mleko in krušno žito izkupi kmetijstvo trenutno le 4.6 krat in 3.7 do 4.2 krat toliko kot 1937, medtem ko je splošno povprečje cen veletrgovine že za več kot 7 krat višje od leta 1937, indeks industrijskega blaga pa se je od leta 1937 povečal za 9.8 krat.

V zadnjih mesecih je opaziti stopnjujoče se gibanje za zvišanje zaslužka, ki ga vodijo predvsem sindikalno dobro organizirani uslužbenci na posameznih področjih gospodarstva. Cene kmetijskim pridelkom pa se kljub ogromni razliki ne pomaknejo z mrtve točke. Vzrok temu je v neenotnosti kmetov, v strankarski razcepljenosti in v dejstvu, ker se za zvišanje poteguje ozek krog veleagrarcev, ki je tesno povezan z navmesno trgovino. Oba skušata doseči zvišanje na račun konzumenta- ne pa — za kar bi bil skrajni čas — na račun vmesne trgovine, trgovskih in veleagrarskih špekulantov.

Kaj vse je mogoče v SZ

Z dekretom Vrhovnega sovjeta SSSR je bil 25. aprila s svojega mesta odstavljen predsednik Vsezveznega komiteta za umetnost Lebedev.

V utemeljitvi sklepa je rečeno, da je Lebedev „slabo vodil" delo Komiteta (neke vrste ministrstvo). Z istim dekretom je bil odstavljen tudi direktor moskovskega Velikega gledališča Solodovnikov, ki so ga obdolžili, da ni „sposoben za vodenje gledališke delavnosti".

Moskovska „Pravda" je kratko pred objavo tega dekreta napadla Lebedeva in Solodovnikova, ker sta dovolila, da Veliko gledališče uprizori neko novo opero, ki prikazuje kolhozno življenje kot siromašno in nesodobno.

Iz prakse „svobodnega kulturnega ustvarjanja" v Sovjetski zvezi poznamo že več takšnih primerov. Ta poslednji torej ne predstavlja neke novosti, je pa zanimiv, ker je nekaj dni za odstavitvijo dveh visokih sovjetskih funkcionarje bil sprejet tudi sklep, da se avtorju te opere, komponistu Žukovskemu, odvzame Stalinova nagrada, ki jo je šele letos prejel prav za to opero, ki je izzvala ostre sankcije sovjetskih vladajočih krogov.

Čeprav zatrjujejo v obrazložitvi tega sklepa, da je občinstvo grajalo opero in preprečilo nadaljnje predavanje, je vsekakor malo čudno, da lahko sovjetski kritiki danes nekomu dodele najvišje priznanje za umetniško ustvarjanje, ki ga že čez nekaj mesecev preklicujejo, še manj razumljivo je, da je takšne reakcije deležna opera, katero so pred tem na ves glas hvalili vsi kritiki in celoten tisk. V vsaki drugi deželi bi bilo takšno ravnanje nemogoče. Toda v Sovjetski zvezi je drugače. Tam obstoja nezmotljivi Stalin, ki postavlja danes večne resnice na področju politike, jutri na področju jezikoslovja in podobno, in ki je tudi po ogledu Žukovske opere „Iz vsega srca" zavzel drugačno stališče kot celotna sovjetska kritika.

Rezultat te različnosti v mnenjih je dekret o odstavitvi Lebedeva in Solodovnikova in sklep o odvzemu Stalinove nagrade Žukovskemu.

Potrošnja se veča toda še bolj proizvodnja

Lani je znašala svetovna proizvodnja sladkorja okoli 351 mil. stotov v primeri s 318 mil. stoti v letu 1949 in 231 mil. v letu 1938. V tem razdobju se je proizvodnja povečala za 25%, samo ZDA so dale okoli 50 mil. stotov, od katerih odpade kar 30 mil. stotov na Kubo. Evropa pa je prispevala s cc. 20 milijoni stoti.

Svetovna potrošnja sladkorja v l. 1950 je znašala 297 mil. stotov proti 279 mil. stotov v letu 1949 in 270 mil. stotov pred vojno. Potrošnja zapadne Evrope se suče okoli 75 mil. stotov, kar pomeni 20. mil. stotov več kot je pridelka. Velika Britanija in Francija krijeta svoje potrebe iz kolnij; Anglia, ki producira doma manj kot 7 mil. stotov sladkorja, ga mora uvoziti letno okoli 14 mil. stotov.

London. — Odbor za pomorski transport Atlantskega pakta je sporočil, da je bil na preteklem sestanku odbora v Londonu sprejet načrt o mobilizaciji in skupnem izkoriščanju pomorskih prevoznih sredstev v primeru vojne ali vojne nevarnosti. Mobilizacijo, razdelitev in nadzorstvo pomorskih transportnih sredstev bo izvrševalo posebno telo — uprava za vojni pomorski transport.

Rim. — Italijanska industrija avtomobilov je v prvih treh mesecih letošnjega leta izdelala 39.512 avtomobilov, v istem času lani 28.793, skupno so izvozili 8.046 avtomobilov ali 108.5% več kot v prvih treh mesecih 1950. Največ vozilov so izvozili v Švico, Zahodno Nemčijo, Južno Afriko, Avstrijo in Brazilijo.

London. — Izvoz potniških in tovornih avtomobilov iz Velike Britanije je dosegel v aprilu rekordno višino v zadnjih 6 mesecih. Po uradnih podatkih je znašala vrednost potniških avtomobilov, ki so jih izvozili v glavnem v Kanado, Južnoafriško unijo in na Švedsko 10,400.000 funtov šterlingov, tovornih avtomobilov pa 6,400.000.

Rim. — V pristanišču Toronto je eksplodirala cisternska ladja z nosilnostjo 6.300 ton. Ladja je vozila pod panamsko zastavo. Trije ljudje so izgubili življenje. 10 pa jih je težko ranjenih. Vzrok nesreče ni znan.

Josip Jurčič:

SOSEDOV SIN

(ODLOMEK)

Franca in Peter sta bila v cerkvi že dvakrat oklicana, in ženitovanje se je bližalo.

Tedaj je Smrekar posebno gledal, da ni Franca šla nikamor, kjer bi bila mogla govoriti s Štefanom. Tudi je bil mož zadovoljen, ker je videl, da si Štefan ne prizadeva prihajati k hiši, da se še celo umiče. Menda je sam razvidel svojo nespamet, tako je mislil Smrekar.

Franca se o svoji ženitvi ni zmenila z nikomur. Če je kdo kaj izpraševal o tej stvari, je šla najrajši takoj od njega. Deklam in drugim je ob prvi opombi jezno ukazala, naj molče.

Bilo je precej mrzlo, megleno jutro, ko je Franca z dvema deklama prala na studencu. Dokončavši delo, dene kebelj na glavo, pusti dekli še pri perilih ter ide proti domu.

Pot od studenca do doma je držala skozi majhno hosto mladih gabrov.

Bodisi, da se je bala pasti na pomrzlem uglajenem potu, ali da je bila vase vtopljena, gledala je predse v tla in stopala zelo počasno.

Naglo jo nekdo prime za komolec. Kakor lahka groza jo prešine in hitro z eno roko poprime kebelj, da ne bi padel z glave, in ozrši se vidi Štefana pred seboj.

„Kaj niti soseda nisva več,da greš tako mimo mene, kakor bi bil iz devete dežele in bi se ne bila še nikdar videla?“

To Štefanovo vprašanje je bilo govorjeno z nekim tožnim, pa vendar ostrim, očitajočim glasom. Deklica menda ne ve kaj odgovoriti, a obrne se v trenutku, kar žila dvakrat trene, pogleda s solznim očesom mladeniča in reče:

„Saj veš...“

Vse vem, da bo svatovanje. Vsaj povabila me boš, ne? Ali pa sam pridem, sam. Enkrat zapleševa tako, da bo vse gledalo, tako kakor se o tisti Reziki bere in o povodnem možu. Kaj ne?“

Ta misel je bila menda mladeniču zadnje veselje, zakaj z ognjenimi očmi se pripogne k nji, da bi ji videl v lice.

„In ko odpleševa“, pravi dalje ter oko mu zatemni, „potem nazadnje zaučemo na vasi, saj je svet širok in dolg. — Glej (ob teh besedah stisne Franci roko, da jo zaboli), to še ni najhuje, da te jaz ne dobim. Jaz mislim, da bi bil vesel, ko bi le vsak drugi dan mogel govoriti s teboj. A tega ne bom mogel videti — vem, da je greh, pa jaz si ne morem pomagati — da te bo imel drugi“.

„Ne bo me imel, on ne, drugi ne...“

„Kaj? Kaj?“

A hitro Štefanu veselo upanje, ki se mu je zasvetilo po tem dekličinem dogovoru, izpodrine druga temna misel, da pozabivši sam sebe pravi s strahom:

„Ne, ne! — Povedi, kaj ti je na mislih? Menda ne...“

Pevajoč ženski glas se začuje zelo blizu izmed grmovja, in preplašena izpuli Franca Štefanu roko iz roke.

„Beži, da naju ne bi videli! Morda bova še govorila“, reče dekle.

•

Priprave za svatovščino pri Smrekarjevem Antonu so bile končane. Franca je hodila ves čas tiho, nekako za vse neobčutljiva, okrog hiše, kakor bi se vse, kar se dela, pripravlja, govori in godi, nje niti najmanj ne dostajalo. Ljudje so med seboj zmajevali z glavo, oče je dejal, da se je hči vdala, da bo zopet kmalu vesela, mati pa se je spominjala, da je bilo tudi pri nji pred poroko grozno težko pri srcu in se je vendar pozneje vse obrnilo na dobro, in tako se je starka tolažila, četudi se ji je hči v srce smilila, in je prav pogosto jezično govorila s hčerjo o tej in oni stvari, da bi jo obrnila na druge misli.

In prišel je naposled določeni dan. Bil je malo oblačen, žalosten jesenski dan. Solnce se je sicer videlo na prepreženem obnebju, ali žarki niso bili tisti, kakor ob zorenju rumene pšenice. Hladna burja je brila črez vaške vrte in poslednje hruške tresla z drevja; drdraje je hreščal majhen klepetec na najvišji zablani Smrekarjevega vrta. počasneje in z debelim basom pa mu je pritrkaval večji klepetec na lesniki pred Brašnarjevo hišo.

Pa Štefan ta dan ni poslušal klepetcev, ni delal — da, niti ni hotel iti gledat svatov, ki so se pred Smrekarjevo vežo zbirali in zasedali vozove, da se odpeljejo k farni cerkvi k poroki.

Pipo, ki je iz nje kadil, vrže na tla, prekorači vrt, podere plot in gre dalje vun iz vasi. Kam gre, sam ne ve.

Nad vasjo je bila hosta. Borovje in raznovrstno pritlikavo grmičevje je rastlo tam. Resa je bila pokošena, tla gladka, in Štefan, ki je koračil preko hoste, z rokami na hrbtu in s pogledom, obrnjenim v tla, gotovo ni gledal, kjer bi se za steljo kosilo in grabilo..

Leže črez nekaj hoda na tla in dene komolca za zglavo. Zre v nebo, enkrat poškrtne z zobmi, trikrat se prevali in popravi, a naposled spozna, da ležišče in leža ni prida, ter skoči pokonci.

„Kaj delaš, Štefan? I, kaj ne greš svatovat?“ ga vpraša stara, nagubana ženica, ki je imela s trto povezano butaro suhih drv na glavi.

Štefan ji ne odgovori ničesar. Ali kakor stisne pesti in kakor pogleda starko, je bilo videti, da bi jo najrajši zadušil, zadavil za vselej.

A vendar mu starka ni bila storila nikdar nič žalega. Ženica se ga menda zboji, zakaj hitro zavije za grm in odide.

Štefan se nasloni na staro brezo in gleda za babo. Kmalu je ni bilo videti ne slišati. Začul pa se je od daleč iz doline mili glas zvona farne cerkve. Mežnar vabi k sveti maši, po sveti maši bo poroka Smrekarjeve hčere.

•

Okoli farne cerkve je pokopališče. Po grobeh raste zelena trava in naznanja, da je v mali fari samo malo mrličev. Redki leseni križi spominjajo pozabljivosti tega sveta, ali morda, da tukajšnji ljudje stavljajo svojim dragim mrtvecem spomenike samo v srcu, ne na grobeh.

Pred cerkvenimi vrati tik vhoda na pokopališče, razteza stara, že črvojednasta lipa svoje veje, kar jih ni poslednjo spomlad žalostno usahnilo ter jih mežnar ni oklestil. Pod lipo stoje svatje in čakajo duhovnega pastirja, častitljivega sivca, ki je krstil, in poročil pol fare in poznal starost in mladost svoje črede vsevprek.

„Že gredo!“ reče eden od svatov, ki se je stezal črez zid.

„Fajmošter? Prav je,“ odgovori ženinov oče.

Franca je bila davi s svojo tovarišico še precej zgovorna, dasi v lice bledejša neko kdaj.

Ko vidi fajmoštra stopati po kamenitih opnicah proti pokopališču, zardi, zažari se ji oko in obrne se v stran.

„Kam gre?“ vprašata dve ženi.

„Hitro pridi, da te ne bodo čakali“ reče druga.

Franca izgine za cerkvijo. Vsi menijo, da je odšla za trenotek, pa da se povrne, in obstopijo fajmoštra, ki izpregovori nekaj besedi s svati in potem odide v cerkev, da bi se pripravil za maševanje.

Trenotek mine, mine drugi, France ni bilo nazaj.

Dve ženi, sorodnici Smrekarjevim, gresta za cerkev za njo, priganjat jo, naj hitro pride. Tam je drugi stranski izhod s pokopališča. Vseh treh ni bilo nazaj.

Ministrant požvenketa, orglje zapojo, maša se ima začeti, neveste ni, žen ni! — „Kaj je to?“ reče tovarišica, in še ona hoče pogledati, kaj opravljajo tako dolgo za cerkvijo.

V tem hipu prideta onidve nazaj.

„Nikoli nikjer je ni!“ rečeta preplašeni in prestrašeni obe z enim glasom.

„Jezus! Kaj je?“ vzkliknejo vse ženske.

Frančine matere ni bilo ondi. Ostala je bila doma in pripravljala za svatovščino ter jokala, menda sama ni vedela zakaj.

Oče Smrekar je bil tam. Prebledel je, ko je slišal, da hčere ni, stisnil ustne, klobuk pomeknil na oči in šel — iskat. Šli so malone vsi, ogledali povsod, klicali, in ljudje, ki so se zbrali na pokopališču in v cerkvi, da bi pri poroki zijali, so prišli tudi ter pomagali iskati daleč okrog in blizu, nekateri to in ono pristavljaje.

Maša se je brala, a svatje so bili vsi zunaj, tudi nihče drugih ljudi ni mislil, da bi šel molit; da, še iz cerkve so vreli. Naposled je ostalo samo nekaj gluhih starih bab.

Neveste ni bilo nikoli nikjer najti, ne doklicati.

„Domov je šla, domov!“ Tako so ljudje razsodili, in tako je verjel tudi oče Smrekar.

Mož ni pogledal nobenega človeka. Sram ga je bilo in jeza ga je trla, da so ga spremetale barve. V krčmi, kjer so bili pustili vozove, je naglo napregel in se sam v diru peljal domov. Kako bi hčer kaznoval, kako bi jo tepel, tega niti misliti ni mogel, vse je vrelo v njem.

Drugi svatje so nekaj časa zmajevali, se potem sešli v krčmi, se napili, kleli, se smejali in zbijali šale, da take poroke še niso nikoli učakali.

Celo pogreznikov Peter se je napil in naposled vesel bil, da je s svojo staro teto plesal ter s petama tolkel ob tla.

Anton Ingolič:

VINSKI VRH

Še tisto noč je sklical Lipe viničarje z Vinskega vrha v Koreskino hišo.

Prihajali so počasi z vseh strani.

„Kaj še hočejo, hudiči?“ je zaklel Žuran, ko ga je Lojz prebudil in mu velel, naj takoj pride gor v zidanico.

Žuran in njegova žena sta bila edina, ki nista vedela, saj se je bilo zgodilo pri kipu pod vrhom. Llišala sta strelajnje, toda to ni bilo nič posebnega. Skoraj vsako noč je kje pokalo. Žuranu se ni zdelo niti vredno, da bi stopil k oknu.

Zdaj sta se godrnjaje oblačila, Žuran je preklinjal Švabe, Koresko in Hitlerja. Nikamor se jima ni mudilo.

„Naj čakajo, hudiči! Človeka še spati ne puste!“

Stari viničar se je močno zavzel, ko je na stopnicah v Koreskino hišo srečal vojaka v nenavadni uniformi, še bolj se je čudil, ko je v sobi našel zbran skoraj ves vrh, med znanci pa tri. štiri vojake v raznobarvnih uniformah in s kapami, na katerih so bile prišite rdeče zvezde. Precej časa je minulo, preden mu je Jusovka razložila, kaj se je bilo zgodilo in za kaj gre.

„Vidiš jih,“ je Petrček vneto govoril Mihcu, „takšni so, kakor sem ti pravil. Tudi Lipe je takšen. Videl sem ga že prej. Ti pa nisi verjel.“

Mihec kljub temu ni verjel, da bi bil Petrček Lipeta že videl, vendar ni maral začeti prepira.

Tedaj je vstopil Lipe s tovarišem, ki je imel namesto brzostrelke za pasom torbo z revolverjem. Viničarji so se zganili: torej je Jusovkin Lipe res partizan? Glejte, kakšen korenjak je! Kdo je njegov tovariš?

Lipe je ljubeznivo govoril z njim. Tudi Lipetov tovariš se je pomešal mednje. Postalo je živahno. Iskali so stole in sedali.

„Bomo začeli? Ne smemo zgubljati časa,“ se je slednjič oglasil Lipetov tovariš Iztok, vodja haloške tehnike, ki je bila pred kratkim ustanovljena.

Ko so posedli, je Lipe stopil na gornji konec dolge mize, se ozrl po zbranih in jim povedal v kratkih besedah, kako so dobili Nemci prvo povračilo.

„Minil je čas, ko so lahko delali z nami, kar so hoteli. Dovolj smo potrpeli in pretrpeli.“

Lipe je govoril naglo, zadihano, z ognjem. Iz njegovih besed, iz njegovega obraza, pa tudi iz obrazov in kretenj njegovih tovarišev, se je videlo, da žive še v bitki, ki so jo pravkar dobili. Po teh uvodnih besedah je Lipe predal besedo svojemu tovarišu.

Iztok, leto, dve starejši od Lipeta, še za spoznanje večji in postavnejši, se je ozrl po zbranih — njih oči so bile še vedno polne začudenja — in spregovoril. Govoril je počasneje kakor Lipe, tudi mirneje, toda viničarji so ga spočetka težko razumeli. Moral je biti doma nekje izpod Pohorja, kajti besede je postavljal drugače kakor Haložani. Govoril je o prilikah v stari Jugoslaviji, predvsem o težkem življenju haloškega viničarja, ki ga je izžemala nemška in slovenska gospoda, posvetna in cerkvena. V tem času so Nemci in nemčurji širili propagando za Hitlerja, češ ko bo prišel Hitler, bo za Haložana, kmeta in viničarja, nastopila blaginja, kakor je na teh hribčkih še ni bilo. Nemška gospoda je prirejala veselice, tudi Haložani so dobivali prve tedne nekaj drobtin z bogato obloženih miz. Ljudstvo je že skoraj začelo verjeti, da se bo izpolnilo, kar jim je obljubljala nemška in nemčurska gospoda. Medtem so okupatorji po mestih in večjih rajih zaprli vse zavedne Slovence in vse, ki so se že od nekdaj borili za pravice delovnega človeka. Kmalu potem so jih začeli izganjati v Srbijo in na Hrvatsko. A ljudem so se oči odprle, ko so začeli siliti v vojsko, ko so prihajali na občino novi in novi seznami živil, ki so jih morali kmetje oddati, ko so prišli nemški duhovniki, ko v nobenem uradu ni bilo več slovenskega uradnika, ko so se odprle šole, v katerih so učile nemške učiteljice, ko se je po vaseh razkropila nemška gospoda in začela gospodariti nad „neumnim in zabitim vindiškim“ kmetom. V vasi je prihajalo čedalje več plakatov s seznami ustreljenih talcev; rdeči plakati so že strašili iz vsakega zidu, z vsakega drevesa. Tudi v Vinski vrh so prišli. Na enem izmed njh je bilo napisano ime Žuranovega sina Gregorija. Vedno več naših ljudi je moralo v nemško vojsko. Ostale fante in predvsem dekleta pa so jemali v delovno službo. S fronte so prihajali vse pogosteje mrtvaški listi. V deželo je ililo pomanjkanje. Kdo izmed viničarjev si je lahko kupil obleko, čevlje, srajco? Kateri kočar si je mogel prihraniti kak denar? In kaj je prinesel Hitler dobrega kmetu? Večino pridelkov so mu vzeli za majhen denar, a še za tisti denar, ki ga je zanje dobil, si ni mogel kupiti nič pametnega.

„Ali je bil to raj, ki so ga obljubili?“ je vprašal Iztok, ki je govoril že naglo, ker je opazil, da mu zbrani napeto slede. „A to je bil šele začetek,“ je nadaljeval po kratkem premoru. „Kmalu je bilo huje. V Strnišču so začeli graditi veliko tovarno, zgradili so tudi številne barake, kamor so vtaknili vse one, ki so mislili drugače, kakor so zapovedali Nemci. Mnoge ljudi so odvlekli v taborišča na Poljsko, v Nemčijo in drugam. Tam so umirali od gladu in zgoreli v pečeh. Iz brežiške okolice so začeli seliti cele vasi. V Ukrajini so pripravljali barake, kamor bi bili preselili Ptujsko polje, Haloze in Slovenske gorice. Kot sužnje bi nas odvedli, da bi zanje delali, dokler ne bi popadali pod njihovimi biči. Toda v Rusiji, prav tam, kjer so se nadejali bogatega plena, so doživeli prve težke poraze. Tudi pri nas je bilo čedalje več ljudi, ki so odhajali v gozdove, jemali Nemcem orožje in ga obrnili proti njim. Povsod v Sloveniji, kakor povsod v Jugoslaviji, so se že prve tedne okupacije organizirale partizanske čete. Komunistična partija je zanetila in vodila upor. Na njeno pobudo se je ustanovila Osvobodilna fronta, ki je prevzela vodstvo slovenskega naroda.“

Iztok se je oddahnil. Toda pričakujoči pogledi zbranih viničarjev, ki so prvič slišali odkrito, jasno besedo o vsem, kar se je zgodilo v zadnjih letih, so ga prisilili, da je nadaljeval. Govoril je o uspehih narodnoosvobodilne borbe v Sloveniji in drugih pokrajinah Jugoslavije, o Titu, nekdanjem delavcu, zdaj maršalu in poveljniku naše vojske, o Rdeči armadi in njenih zmagah, o Sovjetski zvezi in njeni moči.

Gelica ni mogla odtrgati pogleda od govornika. Njegove besede so ji pritrjevale, da je na pravi poti. Toda v njih je našla še več. Še nikoli ni slišala fanta, ki bi govoril tako pametno in tako lepo. Od kod je prišel ta junak? Kakšne oči ima! Kar gore. In obraz! Sama odločnost ga je, Ko mahne z roko, jo stisne v pest in udari po mizi. Kako močna je ta pest! Z Iztokom bi takoj odšla v borbo, v najhujši ogenj.

Iztok pa je govoril. Gelico je večkrat pogledal. Vselej tedaj je za Gelico utihnilo vse okoli nje in potem se je morala nekaj hipov truditi, da je zvezala Iztokove besede v stavek. Ker mu je sedela nasproti in je v njenih očeh našel največ vere, se je v Gelico oziral češče kot v ostale. Vendar je videl tudi druge. Celo Veseličа, ki se je vznemirjen prestopal in se plašen oziral proti vratom, ni prezrl. Vedel je, da mu Veselič ne verjame prav in

(Nadaljevanje na 2. strani)

Viktor Pirnat:

UTRINEK OB KONGU

Globoko v neizmernem pragozdu sredi skrivnostne Afrike je zagledala luč sveta majhna ljubka opica iz rodu šimpanzov. Kmalu po rojstvu je izgubila mater in prišla v sužnost med zamorce. Od črnega divjaka jo je zbarantal surov portugalski trgovec, ki je šimpanzko priklenil na verigo kot bedno sužnjo. Afriški raziskovalec Hans Schomburgk jo je v Kinšasu, trgovski naselbini v Belgijskem Kongu, rešil sužnosti. Tako nam je o tem nekoč pripovedoval:

„Tam sem jo spoznal. Potoval sem po Kongu in iskal živali, posebno šimpanze, ki sem jih hotel vzeti s seboj v Evropo. Povsem po naključju sem jo opazil. Pristopil sem k tedaj že odrasli opici in ji pogledal v oči, v tiste pametne, velike, rjave oči, ki se je v njih odsevala vsa tuga pragozda. Mirno sem stopil k njej. Govoril sem vanjo. Vsa začudena me je gledala. V tistem kratkem trenutku sem jo razumel. Spoznala me je, vedela je, da se ji od mene ni bati ničesar hudega. Potem sem šel k Portugalcu, da bi kupil žival. Ko sva se pred pričami pogodila in sem mu izplačal kupnino, sem stopil k opici. Portugalec je bil tako presenečen, da je ves prepaden zahlipal: „Pazite! Hudobna je!" Prosil sem za ključ od ključavnice, ki je držala verigo okoli telesa, tisto neusmiljeno verigo, ki je grozila, da ji stre srce. Oprostil sem jo spone, jo prijel za roko in odšel z njo. Rešil sem jo sužnosti, zato ni vedela, kako naj se mi zahvali. Še tisti večer smo jo kot najlepšo opičjo mladenko v Kongu slovesno krstili na ime Klea Kongova.

Bila je v žalostnem stanju, umazana in polna peščenih bolh. Cele dneve sem presedel, da bi ji odpravil tiste nesrečne peščene bolhe, ki napadajo človeka in tudi domače živali. Bilo je ganljivo, kako je to boleče čiščenje prenašala. Peščena bolha, ki so jo iz Južne Amerike zanesli v Afriko, zleže jajčece v prste bodisi na roki ali na nogi. Polagoma se jajčece razvije do grahove debeline. Ako teh jajčic pravočasno ne odpravijo, nastanejo vnetja, katerih posledica je dostikrat izguba prstnega členka ali celega prsta.

Klea je kaj hitro spoznala, da je zanjo dobro, če sem ji odpravljal jajčeca in rane izpiral z razkužujočo tekočino. Že čez nekaj dni je prišla sama od sebe in pokazala na svojih rokah ali nogah mesta, kjer sem spregledal kakšno jačece. Potem sem jo umil in počesal, in že po enem tednu živali ni bilo spoznati. Sledila mi je na vsak korak in brez najmanjšega truda se je naučila, kar sem od nje zahteval. Vrnila se ji je stara veselost, igrala se je in divjala kot otrok ter je bila kmalu ljubljenka vseh Evropcev v Kinšasu.

Nastopil sem potovanje, ki naj bi me vedlo na Kongu navzgor. Klea mi je sledila do parnika, na ladjo samo pa si ni upala. Splezala je na rožičevec ob bregu in nismo je mogli spraviti dol. Najlepše banane je niso privabile. Toda jaz sem vedel, da me ne bo zapustila. Brezbrižno sem šel na parnik. Ko se je odluščil od brega, je Klea glasno vreščeč pridrvela dol in se v mogočnem skoku pognala na ploveči parnik, skočila k meni in me objemala, da sem se komaj rešil njenega ljubimkanja. Saj me je bila hotela le dražiti in se je zdaj bala, da ne bi bil užaljen.

Od tistega dne dalje je živela Klea z menoj kot človek. Spala je v isti sobi, kadar sva stanovala v hiši. Zgodaj zjutraj, ko se je komaj zdanilo, se je že zbudila. Previdno se je priplazila k moji postelji, dvignila mrežo zoper komarje in pokukala, ali še spim. Nato se je nagnila čezme ter mi previdno z dvema prstoma odprla oko. Ko je opazila, da bdim in jo kličem, je skočila na posteljo. Najprej je vsako jutro bila na vrsti bitka z blazinami. Kmalu se je navadila, da se je sama umila. Če sem zjutraj stal v svoji mali zložljivi kadi, mi je urno umila noge, potem pa je še sama sedla v kopel in se očedila od nog do glave. Ker se pri šimpanzih v ujetništvu rada pojavi ustna gniloba, sem polagal veliko važnost na snago zob in zobnih dlesen. To snaženje ji spočetka ni bilo prav nič všeč, toda že po nekaj dnevih si je samostojno pričela s krtačo čistiti zobe in mi je potem prinesla cunjico, s katero sem ji vsako jutro izmil usta. Opoldne je v Bazavilu sedela za mizo med menoj in ženo nekega francoskega kapitana, ki se ji je živalca zelo priljubila.

Klea je jedla po človeško, le noža ni mogla uporabljati. Jaz sem ji moral pripraviti jedačo, ki jo je potem pospravila z vilicami in žlico. Kmalu se je tudi navadila, da si je sama natakala iz steklenice. Nikdar pa ni pila, da ne bi prej s kozarcem nazdravila vsem znancem in razločno vzkliknila: Um, um!", kar je v njenem jeziku pomenilo „Na zdravje!" Nadvse rada je imela sladkor. Nekega dne sem jo na parniku opazil, kako se je primazala k mizi za kavo, se previdno ozrla na vse strani, odprla škatlo za sladkor in si ga z bliskovito naglico natlačila polna usta. Nato je škatlo skrbno zaprla. Ko sem stopil iz svojega skrivališča, je Klea nedolžno sedela, kot bi se ne bilo prav nič zgodilo. Zelo se je začudila, ko sem ji iz ustnih možnjic pobral sladkorčke ter ji primazal nekaj zaušnic.

Nekako čez mesec dni sva se vrnila v Kinšaso. Klea je postala medtem popolno družabno bitje. Tudi kaditi se je navadila, toda kot odlična ženska je vedno le nekolikokrat potegnila iz cigarete, potem pa jo je odvrgla. Ako je naletela na znanca, ki je po naključju kadil cigareto, je prijazno stopila k njemu, mu vzela cigareto iz ust, jo previdno okrenila, da se ne bi spekla, ter nekolikokrat potegnila. Ko ji ni več dišalo, jo je prijaznemu darovalcu spet vtaknila v usta. Tedaj pa ji je bilo vseeno, ali mu je v usta vtaknila tlečo ali drugo stran cigarete.

VINSKI VRH

(Nadaljevanje s 1. strani)

da se boji, da bodo vsak čas planili v hišo Nemci. Ta njegova nejevera ga je prav tako podžigala kakor Geličina vera. Govoril je z rastočim navdušenjem o zadnji uspehih narodnoosvobodilne vojske, rdeče armade in zavezniških vojsk ter končal z zagotovilom, da je blizu čas, ko bo nemška vojska premagana in za vselej pregnana tudi iz Haloz, s Ptujskega polja in iz Slovenskih goric, z njo pa bodo pregnani tudi Nemci, ki tod žive že stoletja in stoletja na račun viničarja, delavca in kmeta.

Ko je Iztok utihnil in sedel, je zavladala v Koreskini sprejemnici, ki jo je viseča svetlika bogato razsvetljevala, napeta tišina. Kakor da še ni bilo vse izgovorjeno. Viničarji so še vedno čakali.

„Povejte, ali je Koreska kdaj obdelovala svoj vinograd?" se je po kratkem premoru oglasil Lipe. „Ali je poškropila en sam trs? Povejte, ali je kanila ena sama kaplja znoja z njenega čela na suho, trdo zemljo? Kdaj je vstala ob zori? Kdaj v trdi noči legala utrujena od težkega dela? Povejte, ali je ta ženska skrbela kdaj za kaj drugega, kakor da se lepo obleče, dobro naje in napije?"

„Res je!" je pritrdil Trčko.

„Odkar jo poznamo, je bila proti nam viničarjem. Ste videli, kako je bilo včeraj? Napajala je one, ki so vas mučili, a vam, ki ji delate, da lahko živi brez dela in skrbi, se je smejala. Ali moremo po končani vojni dovoliti, da bi ta ženska ostala še nadalje na Vinskem vrhu in morda celo obdržala najlepši vinograd?"

„To kačo je treba zadaviti!" je siknil Trčko.

„In Wagner, kako je napravil s Svenškom? Koliko ljudi je že spravil v taborišče. Mislite, da bomo gledali te ljudi še dalje med nami. Ne! Nikoli več! Postavili jih bomo pred sodišče, kjer bodo odgovarjali za svoja dela, zemljo pa dali tistim, ki so jo doslej obdelovali. Vi boste postali gospodarji Vinskega vrha. Po vojni ne bo na našem vrhu in na sosednih vrhovih nikogar, ki bi se lačen vlačil po blatnih klancih, nikogar, ki bi pozimi raztrgan hodil dol v mesto prosit gospodo za obnošene cunje!"

Lipe je zajel sape. Tudi viničarji so je zajeli. Preveč nenavadno je bilo, kar so slišali.

„Seveda bomo še prej doživeli nekaj težkih dni," je nadaljeval Lipe nekoliko mirneje. „Zdaj zadajemo zadnje udarce švabski zveri, ki se upira s poslednjimi močmi. Zato moramo pošteno mahniti po njej. Tudi vi morate pomagati. Ne zapirajte hiše, če se ponoči oglasi premrl partizan, odprite mu, dajte mu posteljo, da se odpočije, dajte mu jesti! Berite naše časopise, širite jih in govorite o tem, kar ste prebrali! Švabom pa nikake pomoči, tudi vermanom in drugim izdajalcem ne! Glejte, kaj delajo, tudi zapomnite si jih! Mi ne bomo ničesar pozabili! Naj se varujejo oni, ki se pajdašijo s Švabi! Neusmiljeno bomo obračunali z njimi. Še nekaj kratkih mesecev, morda samo tednov, in konec bo vsega hudega. Da bo končano prej, pomagajte naši vojski in bodite pripravljeni na čas, ko vas bomo poklicali v končno borbo! Zmaga je naša in ni več daleč!"

Tišino je opozoril Iztok, ki je zbrane opozoril, da o tem, koga so videli, kdo jim je govoril, ne smejo črhniti ne Koreski in sploh nikomur. Nato se je obrnil k štirim partizanom, ki so stali v kotu za vrati, in vzkliknil glasno, sproščeno: „Fantje, zdaj pa zapojmo!"

V prostorni sobi, kjer se zadnja tri leta, a tudi prej, ni slišala drugačna kakor nacistična nemška pesem, v sobi, kjer se ni govorilo o Slovencih drugače kakor o neumni delovni živini, kjer je Koreska gostila in napajala svoje številne ljubčke, se je prvič oglasila pesem slovenskih partizanov.

„Bratje, le k soncu, svobodi,
bratje, le k luči na plan!
Noč je bolestna za nami,
pred nami svobode je dan."

Gelica je takoj pristopila k fantom in pela z njimi. Komaj so odpeli to pesem, so začeli drugo.

„Stoji tam v gori partizan,
ozira se v nižavo,
trdo mu puško stiska dlan,
šel v brobo bo krvavo."

Trčkovemu Lojzu so se širile prsi. Šel bo v borbo in priboril svoji ženi Naniki in otrokom hišo, vinograd, kos ložine. Gelica je stala ob Iztoku. Še nikoli ni pela tako iz srca. K njej sta se tiščala njena bratca. Tudi onadva sta poskušala peti, čeprav nista znala ne besedila ne napeva. Toda morala sta dati duška temu, kar se je budilo v njunem srcu.

Še nekaj pesmi i Lipe je zaključil prvi sestanek, prav za prav miting na Vinskem vrhu. Ugasnili so luč in zapustili Koreskino hišo.

Nekaj korakov od hiše je tik pred njimi hušnila senca v vinogard.

„Kdo je?" je zaklical nekdo.

Lojz je snel puško in nekajkrat ustrelil v temo.

„Tako je bilo tudi z menoj!" se je zasmejal Lipe. „Prvič vidiš za vsakim grmom Švaba. Se boš že privadil!"

Lojz je trdil, da je videl nekoga, ki je izginil v vinograd, toda nihče ga ni poslušal. S pesmijo so odhajali proti Mrzlemu bregu.

Po Vinskem vrhu se je razlegala pesem svobode in upora. Tam, kjer se je doslej širila kričava nemška pesem, slovenska pa se je tiha, pobožna in otožna že od nekdaj plazila po globačah in klancih in si je le redko upala na vrh, zadnja tri leta pa je niti v grapah ni bilo čuti, je zdaj odmevala nova slovenska pesem, bojevita, zmagoslavna. Ves Vinski vrh je zajela in segla še dalje na sosednje vrhove. Viničarji z Vinskega vrha so se ustavljali na poti domov in zavzeto poslušali.

Preko haloških gričev pa je šlo:

„Le vkup, le vkup, uboga gmajna!
Heja hejo!
Za staro pravdo zdaj bo drajna!
Heja, hejo!
Zimzelen za klobuk!
Punt naj reši nas tlačanskih muk!"

(odlomek)

Iz življenja pajkov

Življenje pajkov je tako mikavno, da ne bo odveč, če se za hip ustavimo še pri teh živih muholovcih.

Pajki so mojstri v predilstvu. Njihove mreže niso samo mreže, temveč tudi limanice. Zanimivo bi bilo opazovati recimo križavca, kako sred noči spleta svojo mrežo, toda to je poglavje zase. Danes hočemo opazovati prav križavca, kako lovi plen in kako si izbira nevesto, oziroma moža.

Včasih preži na plen kar v sredini mreže, včasih se pa odmakne pod bližnji list ali razpoko, toda z mrežo ostane še nadalje v neposrednjem stiku. Eno nogo — vseh ima osem — drži na mreži ali pa na posebni signalni nitki, ki ga povezuje z loviščem.

Čeprav ima križavec kot vsi pajki kar osem oči, ne opazi muhe z očmi, temveč jo začuti z nogo, s tipom. Čudno kaj ne! Z očmi lahko križavec razloči, od kod prihaja svetloba, več pa skoro ne, tudi pri gradnji mreže se jih ne poslužuje. Če bi mu držali muho prav pred oči, in če bi bil pošteno lačen, se za njo ne bi zmenil. Večina pajkov ne prepozna žuželk po njihovi zunanjosti, temveč po tem, kako mu stresejo mrežo.

Le poglejmo! Če bi se dotaknili križavčeve mreže z glasbenimi vilicami, ki se stresejo tolikokrat v sekundi kot se stresejo krila pri muhi, tedaj bo križavec takoj planil proti tistemu mestu, toda preden bi prišel, bi odmaknil vilice in pustil tam košček papirja. Pajkse bo vrgel kar na njega, toda samo za trenutek, potem ga pa takoj spusti. Kako pa je spoznal, da ni muha? Mogoče je papir prelahek? Ne, tudi če bi bil prav toliko težek kot muha, ga bo križavec izvrgel iz svoje mreže. Sedaj pa pomažimo papir z zmečkanimi muhami. Križavec se bo spravil na tak papir. Zapredel ga bo, da mu ne bo ušel, ga zastrupil in se bo trudil na vse načine, da bi ga izsesal (Pajki ravnajo pri izsesavanju plena precej neobičajno, nekako tako, kot če bi mi izbljuvali na meso želodčni sok, da bi se nam že na krožniku utekočinilo; tako izbljuje pajek na muho nekaj črevesnega soka, ki jo utekočini.) Le kaj počenja križavec! Ali ne ve, da ni muha? Ne. Na oči se ne zanese. Tip in okus sta mu pa povedala, da mora biti muha. Le kje naj si misli, da so to samo zanke znastvenikov. Saj se mu v resnici kaj takega nikdar ne pripeti, da bi se namreč mreža po mušje stresla, in da bi imelo to, kar se je ujelo, okus po muhi in ne bi bila muha.

Nadvse mikavno pa je opazoviti pajka tedaj, ko se je prebudila v njih ljubezen. Spomladi in še v začetku poletja se samčki križavcev ne zmenijo za samice; sami žive v svojih mrežah, dokler ne dorastjo. Toda pri pajkih samčki nikdar ne zrastejo tako kot bi se spodobilo, vedno ostanejo manjši od samic. Včasih so napram nežnemu spolu pravi pritlikavci do desetkrat manjši in do tisoč tristo petdeset krat lažji.

V lepih poletnih dnevih pa zapuste samčki svoje mreže in se podajo iskat neveste. Pri takih prilikah vidimo, da se samčki različnih živali različno obnašajo. Pav razkazuje svoje perje pred samico, kos prepeva, nekateri metulji izločajo tedaj iz posebnih žlez prijetne dišave, nekak parfem, ki naj bi samico pripravil v pravšno razpoloženje, Kako pa naj pajek razodene ljubezen svoji izvoljenki, saj tako slabo vidi in voha? Tudi sedaj, ko si išče nevesto, se poslužuje tipa. Ko naleti na mrežo, v kateri gospoduje zajetna samica, si samček pritrdi nitko na rob njene mreže in jo prične tresti. To tresenje mora biti povsem svojstvena, posebna zaljubljena pesem za samico, ki jo „posluša" s svojimi nožicami. Kakor hitro je samček potresel — pozvonil — se poda samička, če je sploh zato, samčku nasproti.

Toda biti pri pajkih samček ni nič kaj varno. Kajti če ne pride ženin v pravem času, ko samica še ni razpoložena, ga le-ta lahko mirno poje, in ne samo enega, celo več si jih privošči. No, ko je že tako dobesedno sita samčkov, enemu le privoli, da pride bliže, toda tudi njegova sreča je lahko kratka, ker mora po „poročni noči" končati v samičnem želodcu.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H. Klagenfurt — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2, Postschließfach 17.

KOLEDAR

2. junij, sobota: Marcelin
3. junij, nedelja: Klotilda
4. junij, ponedeljek: Frančišek
5. junij, torek: Bonifacij

SPOMINSKI DNEVI

4. 6. 1472 — Turške čete divjale po ljubljanski okolici. — 1942 — Italijani začeli požigati prve slovenske vasi v Primorju. — 1941 Konferenca na nemškem poslaništvu v Zagrebu glede preseljevanja Slovencev.

5. 6. 1849 — Slovenski jezik priznan na sodišču. Za prvega prevajalca državnih zakonov je bil izvoljen profesor Miklošič. — 1867 — Začetek jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti v Zagrebu. — 1927 — Vsedelavski zlet v Ljubljani. — 1944 — Osvobojen Rim. — 1945 — Podpisan sporazum med štirimi velikimi silami o prevzemu uprave nad Nemčijo.

2. 6. 1924 — Kongres amsterdamske internacionale na Dunaju.

3. 6. 1896 — Mednarodni kongres rudarjev v Parizu.

BILČOVS

Dolgo vrsto let, lahko rečemo več desetletij, je gospodaril na posestvu pri pd. Kumru v Bilnjovsu oče Kumer Pavel Zablatnik. Vse njegovo življenje je odlikovala edino le skrb, kako bi ohranil kmetijo in da bi na svojem posestvu zboljšal vse vrste panog kmetijstva. Bil je kmet, poljedelec, ki je na svojem gruntu delal s prirojeno slovensko ljubeznijo do svoje od očeta in dedov podedovane grude. Tudi na področju živinoreje je imel pokojni oče vse v najboljšem stanju in v vzornem redu. Mnogo let je bil tudi navdušen čebelar. Toda najbolj je živel in gorel za svoje konje. Ni bilo lahko koga v okolici, ki bi vzredil taka žrebeta, kot jih je imel Kumer.

Pokojni Pavel Kumer je bil mož dela in molitve. Vzgojil in oskrbel je svoje otroke, da si more vsak v svojem poklicu služiti svoj kruh. Sina Pavleta je dal študirat na celovški gimnaziji, ki je po gimnaziji vstopil v bogoslovje in postal duhovnik ter je bil pozneje župnik v Šmarjeti pri Velikovcu. Zaradi bolehnosti pa je moral dušno pastirsko službo opustiti in se je posvetil nadaljnemu študiju na univerzi v Grazu. Tako je Kumrov oče poklonil slovenskemu ljudstvu vse kar je mogel.

Oče Kumer je bil mož trdnega zdravja, ki nikoli v življenju ni rabil ne zdravil in ne zdravnika ter je delal do zadnjega in bil poleg tega veselega in vedrega značaja. Toda gripa ga je položila na bolniško postelj iz katere ni več vstal. Umrl je spravljen z Bogom v četrtek, dne 24. maja 1951. Dne 26. maja smo ga ob veliki udeležbi spremili na njivo počitka na pokopališče v Bilčovsu. Cerkvene pogrebne obrede sta opravila domači gospod župnik in sin rajnega očeta gospod Pavel Zablatnik. Domači moški pevski zbor se je od rajnega očeta Kumra poslovil z ganljivimi žalostinkami.

Naj si rajni oče Pavel Zablatnik odpočije v miru od trudapolnega življenja v domači zemlji, preostalim pa naše odkrito sožalje!

Po naši zemlji

Koncerti narodne pesmi v Mežiški dolini

Mladinsko kulturno in umetniško društvo „Miran Jarc" na VIII. gimnaziji v Ljubljani ima svoj pevski zbor, ki ga vodi profesor Luka Kramolc, koroški rojak. Pevski zbor šteje okoli 70 pevcev in pevk iz višjih razredov. Ta zbor si je zadal nalogo, da predvaja narodne pesmi, pred vsem koroške narodne. V Ljubljani in okolici je predvajal že več koncertov. Vsi koncerti so bili izredno dobro obiskani. Posebnost pri koncertih pa so referati kulturnih delavcev k posameznim skupinam pesmi, kjer opisujejo kraje in ljudi in deloma tudi zgodovino in ljudske običaje kraja, odkoder so pesmi doma.

Letos izvaja pevski zbor samo koroške narodne pesmi. S koroško narodno pesmijo je šel gostovat v osvobojeni del Slovenske Koroške, v Guštanj in Mežico, kjer je priredil tri koncerte. Dijaška mladina, ki teh krajev še ni videla in s koroškim človekom še ni imela stika, je bila navdušena nad prisrčnim sprejemom in ogromnim obiskom na prireditvah. Lep sprejem in mogočna udeležba je vplivala na pevce, da so s petjem dosegli velik uspeh. V globini pa so čutili prijetno zavest in zadoščenje, ki jim je nagradilo trud in delo pevskega udejstvovanja poleg napornih šolskih dolžnosti, ki jih ni malo.

Poleg pevovodje profesorja Kramolca sodelujeta še profesorja Potokar Jože in Papler Albert kot solista in poleg tega še članice profesorskega zbora. To daje prireditvam stvarno in kakovostno visoko raven. Zelo tesna je povezava med profesorji in dijaki, ki prinaša lepe sadove.

Koncerti so bili razdeljeni na štiri dele in sicer Zilja, Rož, Podjuna in Mežiška dolina. Pred nastopom za vsak del je podal predavatelj kratek referat o značaju doline, ljudi in pesmi, ob koncu zadnjega dela pa so pevski zbor in občinstvo skupno zapeli „Nmav čez izaro". Tako je bilo v Guštanju in pri dveh koncertih v Mežici.

Popoldanski koncert v Mežici je bil namenjen mežiški okolici. Kljub temu, da je bilo deževno vreme, je bila velika dvorana v Mežici nabito polna. Po tri ure daleč je prišlo kmečko ljudstvo. Iz šentdanijelskih hribov so prihiteli ožji Kramolčevi rojaki v lepem številu, ki so hoteli svojega odličnega rojaka pozdraviti. Profesorja Kramolca je obisk prisrčno razveselil, posebno še, ko so mu poklonili darilo, steklenico domačega mošta, na eni strani okrašeno z lepim šopkom, na drugi pa je visela okusna, rdeča domača klobasa.

Zvečer je bil koncert za Mežico samo. Neka pionirka je deklamirala pozdravno pesem, ki jo je zložil gospod župnik Boštele. Mežiško kulturno in umetniško društvo pa je izročilo pevskemu zboru knežji kamen, izdelan iz kovine v miniaturi. Po koncertu je mežiška folklorna skupina pokazala nekaj domačih ženitovanjskih običajev, rudniški orkester pa je zaigral za ples in mladina se je za slovo še nekoliko zavrtela.

Dijaška mladina je vsesplošno govorila: „Tega izleta ne bomo pozabili". Za večino, ki je bila predvsem iz Ljubljane, je bil izlet zares doživetje. Z velikim zanimanjem so poslušali, ko so okoliški kmetje po popoldanskem koncertu zapeli nekaj domačih pesmi. Vsi so se zavedali, da so bili blizu meje in so živo čutili, da živi tudi za mejo toliko preizkušeno naše ljudstvo. Mlada pevka je rekla: „Peljite nas tja čez, da bomo videli one kraje, o katerih nam toliko pripovedujete. Radi bi obiskali Slovence tam preko." Ni bila to le radovednost, temveč resnična ljubezen do zamejskih Slovencev v mladi duši. Naša vzgoja skrbi, da mladina ve, kje vse povsod biva naš rod, mora vedeti, kako se bori za svoje življenjske pravice.

SELE

Naš Janko Male iz Zgornjega Kota in Mici Olip iz Zgornjih Bajtiš sta se v soboto, dne 26. maja t. l. poročila in sklenila zvezo za življenje. Poroka je bila na Žihpoljah, ker njiju vežejo na Žihpolje lepi spomini. Oba mlada novoporočenca sta iz naših vrst, oba sta zavedna člana slovenske narodne družine. Janko je v času najhujšega nacističnega nasilja nad slovenskim ljudstvom, ko je hotel fašizem izvesti nad njim smrtno obsodbo, našel pot v vrstah številnih Selanov v narodnoosvobodilno vojsko, v partizane in zastavil svoje življenje za ohranitev slovenstva na Koroškem. Prestal je naporna in nevarna leta grozote in se po zlomu fašizma vrnil, kjer si služi svoj kruh s svojimi rokami kot cestni delavec. Kot priden delavec bo pridelovalpotreben kruh zase, za mlado ženo in naraščaj. Poleg svojega poklicnega dela pa najde vedno čas tudi za delo za dobrobit svojega ljudstva.

Ravno tako je bila Mici delavna in požrtvovalna delavka, kjer koli je veljalo koristiti svojemu ljudstvu. Pogosto smo jo videli na odru kot dobro igralko in tudi drugače se je vključevala v slovensko prosvetno življenje.

Zaradi tega je samoumevno, da mlademu paru ob tem pomembnem življenjskem dnevu, ko sta postala mož in žena, vsi njuni številni prijatelji in znanci prav iskreno čestitamo v prepričanju, da bosta ostala tudi odslej, kakor sta bila dozdaj, zvesta in delavna člana širše slovenske družine in da bosta tako vzgojila tudi svoje sinove in hčerke!

ŠT. JANŽ V ROŽU

V okviru Slovenskega prosvetnega društva „Svoboda" v Št. Janžu v Rožu so igrali otroci — šolarji, naši pionirčki, za se in za odrasle. V dvorani pri Tišlerju se je v nedeljo, dne 27. maja, zbralo mnogo najmlajših in tudi odraslih, staršev in drugih, radovednih, kako se bodo otroci izkazali. In zares, zadovoljstvo je bilo vsesplošno. Otrokom so žarele oči, odsev neizraznega notranjega užitka, ko so mogli prvič na deskah odra doživeti izživljanje malega umetnika, starši in odrasli pa so preživeli lep popoldne plemenite zabave.

Za uvod je predsednik društva tovariš Weiss pozdravil mlade igralce, navzočo mladino in ostale in želel mnogo uspeha in dobre zabave. Nato so nastopili otroci s pravljično igro „Sneguljčica". Vsi navzoči so morali priznati, da so otroci igrali v skoraj tri ure trajajoči igri prav dobro in so bili deležni živahnega odobravanja hvaležnega občinstva. K uspehu, da je prireditev naših otrok tako dobro potekla, je v nemali meri tudi zasluga režiserke Irme Makove.

Bil je lep popoldan in želimo si še večkrat tako prisrčnega užitka.

Vabilo

Slovensko prosvetno društvo „Dobrač" na Brnci bo v nedeljo, dne 10. junija 1951 ob 20. uri gostovalo z igro

„Zlatarjevo zlato"

pri Pušniku v Ločah.

Pridite v obilnem številu!

CELOVEC

V začetku marca smo poročali, da je prevoznik Izidor Muhar dne 1. marca zjutraj v Zabrdu pri Radišah roparsko napadel Uršulo Rutnik in ji prizadjal težke poškodbe. Muhar je Uršulo udaril z gnojnimi vilami s tako silo, da se je prelomil topor in jo s kolom potolkel na tla. Na posestvecu prebivata dve sestri Marija in Uršula. Muhar je dognal, da hodi Marija redno vsak četrtek v Celovec na tržni dan, tako da je v četrtkih telesno bolehna Uršula ostajala sama doma. To priložnost je Muhar izrabil in je izvedel svoj zločinski naklep. Napadena žena je utrpela težke poškodbe na glavi, pretresenje možgan, na posledicah katerih še danes trpi. Muharja, ki je pobegnil v smeri proti Žrelcu so kmalu prijeli in v ponedeljek 28. maja se je moral zagovarjati pred porotnim sodiščem v Celovcu.

Zagovor mu ni pomagal. Porotniki so ga spoznali krivega in sodišče ga je obsodilo na tri in pol leta težke ječe.

Ksaver Meško:

NA POLJANI

36. nadaljevanje

Potem pride drugo dejanje. Nekateri se vdajo in se zagledajo z vsem srcem naprej po novi poti; sprijaznijo se z novimi cilji in jim stopajo krepko naproti. V eni noči obračuni kateri s prejšnjim življenjem: kakor bi zaprl knjigo, popisano s krasnimi besedami, in bi jo položil naglo na stran. Ni časa več, da bere te mehke, sanjave pravljice. Delavnik je, visoko stoji solnce! Le všasih se vrsti praznik za dolgo vrsto delavnikov, truda in napora polnih. Tedaj odpro ono lepo knjigo in se zamaknejo in potopijo z začudenimi, svetlimi očmi, z nemirnim srcem. Drugi obračunajo v mesecih, tretji v letih, a četrti nosijo dolg prejšnjega življenja do smrti s seboj.

In ti se ozirajo venomer nazaj na pot za seboj. Ne morejo je pozabiti, ne morejo se vživeti v novo življenje. Pravljiško lepi, s samim zlatim, demantno čistim solncem preplavljeni se jim zde zdaj odbegli časi in najsi so bili še tako težki, z mnogimi skrbmi in bridkim pomanjkanjem ogrenjeni. Bedeči in v spanju sanjajo o njih. S sladkostjo in s toploto so prožete sanjarije, srce je do vrha polno velikega, bolestnega hrepenenja.

In posedati začno po gostilnicah. Tam sanjarijo, najprijetnejše. Najdejo prijatelje tuje ljudi, ki jim dajo piti in poslušajo voljno njihove sanjarije, iznikle iz vina in iz nemirne domišljije, izpovedane v blestečih besedah.

„... Tako čudovito lepo je bilo, a je šlo mimo in se ne vrne nikoli več. In kako lepa bi bila prihodnost najlepših del, najžlahtnejšega sadu prebogatega. Kaj vse bi dosegel, koliko storil! Prerokovali so mi vsi..."

Govorijo kakor knjige, ki se jih dobi redko, vse lepše in čudoviteje nego župnik v pridigi ob najslovesnejših praznikih. Včasih, ko se razgrejejo že črez mero in ko jih zmaguje že v obilici zavžita pijača, naslonijo glavo v roke, na mizo jo povesijo in zajokajo pridušeno in bolno kakor dete, ki plaka po lepi igrači, zlomljeni nenadoma, odvzeti mu s silo.

Z začudenjem, z vznemirjenimi srci jih poslušajo ljudje izpočetka. Polagoma se privadijo; spoznajo sanjarije brez resničnosti in brez ciljev. In prično se posmehovati. Črez mesece vidijo ležati nekaj lepo oblečenega, gosposko govorečega in imenitno se ponašajočega študenta ob cesti, pijanega, umazanega — in čutijo usmiljenje. Vidijo ga večkrat — iz usmiljenja se porodi porogljivost, preziranje, zaničevanje.

„Izgubljen študent!"

Taka je bila pot Vendelinova.

Pač je plakala Katra, ko je videla, kako se vdaja pijači bolj in bolj. Sveto nalogo in veliko dolžnost je sprejela od rajne matere; na njeno vest je položila umirajoča skrb za deco — a kako skrbeti, kako pomagati, kako rešiti, ko ga je prijemal in objemal demon alkohol z močnejšo in močnejšo roko, ko je bilo srce slabejše od dne do dne, od pijanosti do pijanosti, in se ni moglo ustavljati več strasti niti ob ljubeči in skrbni opori!

Gimnazijo je dovršil dobro. Pričel je z vseučiliščem, posvetil se je pravu. A izvedeli so kmalu na Trati, da je pač vpisan, a se briga malo za učenje, kakor bi ležalo to daleč strani od poti njegovega življenja. Prezrl in preziral je ta cilj, ker se je zamislil v drugega: v pitje. A od doma je izostajal sčasoma denar. Do konca gimnazije je plačeval oče redno, dasi včasih že nekoliko težko. A upanje je bilo pri plačevanju: posoja. Računal je, da vrne Vendelin pozneje Trati, njemu in Petru, morda tudi sestram, kar mu da zdaj Trata. Ker od propada bratovega se je navadil Tratnik računati skrbneje, ceniti tudi malenkosti, posebno v hipih in v dneh treznosti. V teh letih nesreče in skrbi se je približal nekoliko bolj sinu, dasi precej iz sebičnosti, ne samo za se, ampak tudi za deco. Ker zdaj, ko jim ni mogel dati ničesar več, se je budila vest in mu je govorila jasno in glasno, da je dolžnik deci in ji ne bo mogel izplačati dolga najbrž nikoli.

„Glej, kaj si jim dal v življenju? Življenje samo, sicer ničesar! Ljubezni bi jim bil dal, a hotel si im dati bogastva in se odkupiti s tem. A kje ga imaš sedaj? — Tako jim ostaneš dolžnik vekomaj!"

Pomanjkanja Vendelin ni bil vajen. Odvadil se je z leti tudi napora in truda. Ker iz živega vira mora izvirati navdušenje in moč za trud in delo, sicer usahne kmalu in umre. A kateri je najživejši, najglobljі in najbogatejši? Ali ne ljubezen? Zato je tako sladak trud in napor, prevzet iz ljubezni. A glej, te Vendelin ni okusil. Kako je torej naj vrača, kako se naj oživlja, pomlajuje in krepi ob nji? In ali je bil dolžnik Tratnik, da bi stal zdaj lačen in žejen v vročini in v trudu dneva, samo da opomore Trati, upajoči v njega? Ali ga niso vrgli v tujino, brez ljubezni? In kar so mu dali, radi mu niso dajali, da mu odkupijo pravico do Trate?

Jasno je spoznal vse to z leti. Videl in čutil je vso hladnost, ki je bil delež njegov od nekdaj, darovan mu od rodnega očeta in brata, in se je vprašal: „Čemu? Kaj smejo in morejo zahtevati od mene?"

A ker je bilo treba jesti, je posedal nekaj časa po odvetniških pisarnah.

Bivši partizani slovenjgraškega okraja so nas obiskali

Iz slovenjgraškega okraja so nas 19. in 20. maja obiskali člani Zveze borcev. Točnost je ena izmed lepih lastnosti, ki se je prijela starih partizanov. In tako so se tudi točno ob osmih, kakor smo se prej že domenili, pripeljali pri Labudu čez mejo s lastnim avtobusom. Ni treba omenjati, da smo se iz srca pozdravili. Enaintrideset članska ekipa starih partizanov z predsednikom Okrajnega odbora Zveze borcev Slovenjega Gradca, s tovarišem Britovškom na čelu, se je podala po programu proti Pliberku. Že med potjo so domačini iz Suhe, Žvabeka, Doba in Cirkovč pozdravljali mimovozeče se izletnike z mahanjem z rutami in robci. Saj so jih pričakovali, ker so jih domači partizani o prihodu obvestili. Niso se smejali samo obrazi partizanov in partizank to in onstran meje, nasmejano je bilo tudi vreme in sonce, ki je s svojimi milimi majskimi žarki spremljalo v modernem avtobusu sedeče izletnike.

Prva postojanka je bila v Pliberku. Na trgu pred gostilno Breznik je bil oficijelni sprejem. Tov. Britovšek je z borbenimi in veselimi besedami pozdravil pliberške partizane in Slovence. Predsednik Pokrajinskega odbora Zveze bivših partizanov za Koroško tovariš Prušnik in sekretar Okrajnega odbora za Pliberk tovariš Kolenik sta jim izrekla prisrčno dobrodošlico, jim želela na koroških tleh, kjer se je marsikateri od došlih pred sedmimi in šestimi leti boril proti fašizmu z puško v rokah, mnogo razvedrila in veselja na izletu po Koroški. Ker je bil program obširen se v gostilni pri Brezniku, kjer jim je pod vodstvom tov. Lipeja pripravil Okrajni odbor prigrizek, niso dolgo zadržali.

Nadaljna pot preko Podujne mimo Šmihela, Štebna, Dobrle vesi, Goselne vesi, Žitare vesi v Železno Kaplo je dolga. Točno ob eni so bili sprejeti že v Železni Kapli od starih partizanov. Tudi tam so bile oči vlažne od radostnega pozdravljanja. Prihiteli so naši stari borci in borke iz Lepene, Bele, Remšenika in Lobnika ter Suhe in vsak je med izletniki našel tovariša s katerim sta skupaj prenašala trpljenje v borbi proti fašizmu. Obujanje spominov prvih srečanj in borb od Svinške planine preko vse Koroške pa na Veliko Planino, kamor se je Jelka s svojim sinom umaknila pred zbesnelo nemško ofenzivo decembra 1944, ni hotelo biti ne konca ne kraja. Pri Kolarju, kjer smo se ta dan sestali, nam je recitirala partizansko pesem tudi pionirka iz Lobnika. Na pokopališču pri Mariji Devici v Trnju, kjer je pokopanih 120 partizanov, smo se spomnili tudi Peršmanove družine, ki so jo ubili 25. 4. 1945, Štegarjevega Mihija, ki je zaradi izdaje domačina padel v Obirski pri Trplaku, Tatjane katera je bila ubita od krogle tujca že po vojni in vseh znanih in neznanih žrtev. Na grob prvega komandanta Prvega koroškega partizanskega bataljona tov. Lenarata-Tavčmanovega Frančija je bil položen venec in na grobu so spregovorili tovariši iz Mežice, ki so bili priča njegove junaške smrti.

Padla je komanda: „Sprema za pokret" in ajdi skozi Tabre mimo tovarne Rebrca. Tovariši borci, ki so danes tovarniški delavci v Mežici in tam okoli pa tudi direktor je eden bivših pratizanov in prejšnjih delavcev, so pripovedovali kaka razlika je pri tovarnah tukaj in tam. Tukaj je posestnik še vedno privatni kapitalist, direktor njegova desna roka, tam pa je gospodar, posestnik tovarne delavec in direktor je izvoljen iz srede najboljših delavcev, direktor pa je srce in duša delavcev." Niso zastonj pokale puške, tekla kri. Iz grobov padlih borcev je pri nas vzklilo novo pravično življenje delovnega ljudstva," je dejal z povdarkom mežiški delavec, ki se je peljal mimo tovarne Rebrca.

Ko je avtobus prispel do Galicije se je iz daljave videl krasni slap Podkanje. Nad in pod tem slapom je vodila partizanska pot, ki je vezala vzhodno in zapadno Koroško začasa NOB. Pod Apačami se nam je odkril krasen razgled po dravski dolini, ki se je kopala v žarkih večernega sonca. Zopet so zašepetala srca koroških borcev: Drava je bila težka ovira v onih časih, mnogo je popila partizanske krvi. Skozi sotesko mimo Hmelišje je bila vožnja težka. Avtobus ni bil delan za take „partizanske steze" kakoršna je cesta, ki se vije v klance mimo frajbaških žag do Trklna in rinili smo ga. Naš vrli šofer si je pomiril živce pri Trklnu, kjer so nas pozdravili partizani iz Šmarjete v Sp. Rožu. Ker smo se na tej „partizanski stezi" precej dolgo zamudili, smo prispeli v Sele k cerkvi z zamudo. Nestrpno so nas čakali tam selski partizani, kateri so preskrbeli našim gostom, utrujenim po dolgi vožnji, prenošjišča. Skupaj pa smo se podali h spomeniku žrtev fašizma, kjer so naši dragi gostje položili vence. Spregovoril je star borec, ki se je na Koroškem boril že leta 1919 in poznal tovariše iz Sel s katerimi se je pred petindvajstemi leti ramo ob rami boril, kakor so se za časa NOB Selani skupaj z ostalimi Slovenci borili proti nazadnjaštvu in mračnjaštvu. Trinajst slik mladih junakov, ki so padli od rabeljske sekire na Dunaju je zbudilo v nas zavest, kako potrebna in kako sveta je bila partizanska borba proti zločinskemu fašizmu.

Četrta postojanka: Borovlje. Kako se delajo puške nam je pokazal tov. B. Ludovik. Pri razkazovanju te umetne obrti ni bilo majhno zanimanje. Slovenjgraški partizani so vedeli, da so Borovlje tudi za časa NOB močno podpirale našo vojsko zlasti s popravljanjem in dobavljanjem orožja. Od Borovelj naprej je bil nasmejanega obraza tudi tovariš šofer. Cesta mimo Kožentavre čez Dravo preko Humpač mimo Žihpolj je bila lepa. Tudi cesta, ki pelje po partizanskih Gurah mimo Kotmare vesi, Bilčovsa, Zg. Vesce, Št. Ilja na Logo ves je kar dobra. V celovškem okraju pri Kotmari vesi je sprejel naše goste sekretar okraja tov. J. Piček. V Bilčovsu je tov. Janko Ogris s prisrčnimi in iskrenimi besedami razveselil dobrodošle goste, v Logi vesi pa so se pri Marici spočili. Izletniki so nadalje obiskali še znance ob Vrbskem jezeru in stara prijateljstva iz preteklih dni so se pogrela. Tudi Gosposvetsko polje in vojvodski prestol je bila ena koroških znamenitosti, ki so jo pozdravili naši gostje. Predsednik DFDL tov. dr. Petek pa je sprejel partizansko družbo v Velikovcu, kjer je bil k spomeniku na grobu 83 partizanov položen venec. Tudi Grebinj so obiskali, ki je tudi znan iz obeh dob narodne borbe koroških Slovencev iz leta 1919—1942—1950. Na meji v Labudu pa smo se poslovili z trikratnim hura koroškim partizanov.

Zveza bivših partizanov Slovenske Koroške ob tej priložnosti pošilja pozdrave našim gostom. Vsem, ki so v organizaciji sodelovali, vsem, ki so prispevali k temu, da so naši gostje uživali lepote vesele Koroške, iskrena hvala! Želimo pa, da bi se taki izleti naših bratov in soborcev še večkrat organizirali. Vedno, kadar bodo prišli na Koroško bodo sprejeti z izrednimi bratskimi čustvi.

—Gašper.

Strešno opeko
in ves drugi gradbeni material dobavlja
Fa. August Praisch
Celovec, Lastenstrasse 11, Tel. 21-31

Vabilo

Slovensko prosvetno društvo „Zvezda" v Hodišah bo gostovalo v nedeljo, dne 10. junija, ob 15. uri v **Narodnem domu** v Št. Jakobu v Rožu.

Na dnevnem redu:

PEVSKI KONCERT

in burka *„Trije tički"*.

Prisrčno vabimo k prav številni udeležbi!

Avstrijska izvozna trgovina

Avstrijski statistični urad je izdal podatke o trgovinski bilanci za dobo od januarja do marca t. l., po kateri je znašal avstrijski uvoz 2591 milijonov šilingov in izvoz 2069 mil. šilingov; kar pomeni za 522 mil. šilingov večji uvoz od izvoza. Enak primanjkljaj je imela Avstrija tudi lani v istem razdobju. Poleg tega pa je znašal uvoz blaga po Marshallovem načrtu 583 milijonov šilingov.

Tako je dosegla Avstrija s sedanjim uvozom blaga uvoz iz leta 1937; seveda ji je v veliki meri priskočila na pomoč ERP akcija in tudi za predvideni deficit v aprilu, maju in juniju ji bo Evropska plačilna unija dala na razpolago 10 milijonov dolarjev.

Pri avstrijski zunanji trgovini so bile zapadne države udeležene s 41.1 odst. (lani 35.8), od česar odpade na Zapadno Nemčijo 21.7. Udeležba držav vzhodnega bloka pa se je zmanjšala od 16.1 na 14.5 odst. Isto težnjo opazimo pri izvozu, ki se je v zapadne države povečal od 31.5 na 34.5 odst., v države vzhodnega bloka, skupno v Vzhodno Nemčijo pa je padel od 15.3 na 11.9 odst.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Nedelja, 3. junija:

7.15 Jutranji koncert — 8.10 Kmečka oddaja — 11.15 Lepe melodije — 12.45 Tedenski kulturni pregled — 13.00 Pozdrav za mesto in podeželje — 15.00 Glasba za razvedrilo — 16.00 Koncert za vse — 17.10 Križem sveta — 22.15 Sport v nedeljo — 22.25 Zveneči nedeljski večer.

Ponedeljek, 4. junija:

6.15 Jutranja glasba — 8.15 Kaj bom danes kuhala — 8.30 Pozdrav za te — 10.15 Šolska oddaja — 10.45 Iz ženskega sveta — 11.00 Veder dopoldne — 11.45 Za podeželjsko ljudstvo — 13.43 Znanje za vse — 14.10 Kaj si želite — 15.00 Šolska oddaja — 16.00 Pevska ura.

Torek, 5. junija:

6.10 Za kmetijstvo — 6.15 Jutranja glasba, 10.15 Šolska oddaja — 10.45 Veder dopoldne — 11.45 Za podeželjsko ljudstvo — 15.30 Za ženo in družino — 16.00 Znameniti umetniki — 17.10 Popoldanski koncert — 18.00 Kmečka oddaja — 19.00 Znanje za vse.

Sreda, 6. junija:

6.10 Za kmetijstvo — 6.15 Jutranja glasba — 10.15 Šolska oddaja — 10.45 Iz ženskega sveta — 11.45 Za podeželjsko ljudstvo — 13.45 Znanje za vse — 17.10 Popoldanski koncert — 18.00 Kulturni pregled — 18.55 Poročilo o športu.

RADIO SLOVENIJA

Sobota, 2. juni

6.10 Lahek jutranji koncert — 12.40 Zabavna glasba, vmes objave — 13.50 Kulturni pregled — 14.00 Zabaval vas bo Veseli kvintet — 14.30 Fizkulturno predavanje: Plavalna sezona se je začela — 14.40 Slovenske narodne pesmi poje basist Tone Petrovič, s harmoniko spremlja August Stanko — 1800 Partizanske pesmi — 18.10 Poje ženski vokalni kvintet — 18.30 Oddaja za pionirje, 19.45 Zabavna glasba, vmes objave — 20.00 Slavni pevci pojo zabavno glasbo — 20.50 Veseli večer — 22.30 Za ples in razvedrilo — 22.30 Oddaja za inozemstvo v nemščini — 23.15 Za ples in razvedrilo.

Nedelja, 3. junija:

8.15 Zabavna glasba — 8.30 Igra godba na pihala komande Armije pod vodstvom Stjepana Dleska — 9.30 Igra kmečki trio — 10.00 Dopoldanski simfonični koncert — 11.15 Oddaja za zamejstvo, 12.00 Odlomki iz ljudske opere Mirka Poliča „Deseti brat" — 13.00 Pol ure za pionirje in cicibane — 13.30 Želeli ste — poslušajte! — 16.45 Kmetijski nasveti — 18.40 „Svet v satiri in humorju", 19.00 Valčki Friderika Chopina in polke Bedricha Smetane — 22.30 Pesmi in plesi narodov Jugoslavije — 23.15 Glasba za lahko noč.

RADIO SCHMIDT
„hiša malega človeka"
Radio-aparati za vsakogar - (obroki po dogovoru) - elektro material, žarnice za domačo uporabo in prodajo - Moderna reparaturna delavnica - Študijo za snemanje na plošče.
Celovec, Bahnhofstrasse 22, Tel. 29-48

Tržno poročilo

V četrtek, 31. maja so v Celovcu prodajali: krompir kg šil. 9.70 do 0.90; pesa — nov pridelek kg šil. 6.—; koleraba kg šil. 4.— do 5.—; por kg šil. 3.—; korenje — nov pridelek snopič šil. 0.60; kumare kg šil 12.—; špinača kg šil. 2.— do 3.—; špargel kg šil. 8.—; glavna solata kga šil. 3.— do 5.—; karfijola (nova) kg šil. 10.—; stebla rabarbare kg šil. 3.20; namizna redkvica snopič šil. 0.30 do 0.60; suhe hruške kg šil. 4.—; češnje kg šil. 6.80; orehi kg šil. 10.—; fižol kg šil. 2.—; mak kg šil. 12.—; česen kg šil. 12.—; ajdova moka kg šil. 3.— do 3.50; koruzna moka kg šil. 3.—.

„Tako zaslužim vsaj za se. Seve nadaljujem obenem študije."

Lepa je bila misel, tako lepa, da ji je veroval včasih sam, dasi je vedel, da je zlagana, njemu samemu in drugim v prevaro.

„Zaslužim vsaj za se!" — A v resnici ni imel niti za se dovolj. Ker vedno pogosteje je posedal po gostilnicah. Tako je prišlo pomanjkanje. V pisarni so ga gledali po strani in nerazumljivo, ker je prihajal v njo zaspan, polpijan, zanemarjen in umazan, in ker je delal zanikrno in brez vneme. Navsezadnje so ga odslovili, zapodili.

In vrnil se je domov.

Resnično, nihče bi ne prerokoval tega, ko ga je peljal pred leti hlapec v jesenskem jutru od doma v tujino. Le usoda, sedeča ob cesti, zroča z mračnim očesom za odhajajočim in na onega, ki ga je poslal brez ljubezni in brez nemirnega drhtenja v srcu v tujino, je videla vso pot, končajočo v žalosti. In pisala je z nagubanim, mračnim čelom žalostno povest izgubljenega življenja, cveta, usahlega brez sadu, ker mu ni zalivala ljubezni... Ali res ni mogoče, da vzbrsti še kdaj? Kdo ve, kakšen konec piše usoda...

Železnika je težko zadel ta udarec. V srce ga je ranila sramota, da je opešal sin, ki je upal bolj in bolj vanj, da se povzdigne visoko in podpre tako tudi Trato. Srdilo ga je spoznanje, da se je varal v lepem upanju.

„Zaupal sem v te, a varal si moje upanje in mi delaš le sramoto."

Srd in sovraštvo sta govorila iz vsake besede, iz vsakega pogleda. A Vendelina nista ostrašila. Prezirljivo je gledal pred se in se je smejal zaničljivo in bridko.

„Upali ste? A je mogoče upanje, kjer ni ljubezni? In koliko ste mi dali te? Izračunajte sami."

Oče je vzkipel. Tem globlje je zadelo bridko očitanje, ker je bilo resnično.

„Ljubezni hočeš? Prokletstvo si zaslužil."

„S čem? Da sem vaš sin? — Ali s čem? A sem šel v tujino? Ali me niste vrgli v njo? Samo, da bi vam ne bil na poti, da bi vam ne trebalo dajati ljubezni. Zdaj se maščuje vaša sebičnost, vaša brezsrčnost. Zdaj vam sem na poti in vam ostanem."

In ostal je. Ker kam bi naj šel? Izvrglo ga je iz sebe življenja valovanje — ker je bil prelahek, zamašek, ki ni našel mesta. Na stran ga je vrglo življenje: naj životari dalje, kakor zna in more, ali naj pogine — usoda, življenje gre mirno svojo pot dalje.

Ostal je in je posedal mirno po gostilnicah in je pil in se je družil z vsakim, ki ga je prinesla sreča ali nesreča v dolini. Ko ni imel denarja, in to je bilo zelo pogostoma, in ni našel v krčmah nikogar, ki bi mu plačeval pijačo, je blodil po dolini in gori po hribih in je obiskoval znane hiše. Vedeli so, čemu je prišel, in so mu dajali piti. Ne vedno z veseljem, a da se ga vsaj odkrižajo.

Tako je živel brez dela, brez truda, lačen včasih, žejen še večkrat, ljudem danes v zabavo, jutri v nadlego, v jezo, v žalost in v bridkost domačim.

Največ bridkosti in žalosti je bilo v srcih Vilminem in Tinkinem. Iz ljubezni je pognala ta žalost, porodila se ni samo iz ponosa in prevaranega upanja kakor pri očetu, ampak iz resničnega sočutja. Očitali mu nista nikoli z ostro, trpko besedo, ki bi zadela in bi ranila. Prosili sta ga s sestrinsko nežnostjo, oklepali sta se njegove duše z mehkimi rokami, da ga zadržita od prepada in popoldne pogube. Posrečilo se jima je kdaj za dan, za dva, za več malokdaj.

Ko je odšla Vilma izgnanka s Trate, je vzela skrb za brata, strah za njegovo usodo s seboj.

„Kako je v Vendelinom?" — se je ponavljalo v pismih na Tinko redno tesno vprašanje... „Izroči mu, da ga prosim z vsem srcem, naj se varuje in naj misli na se, na nas in na rajno mamico. Molim vsak dan zanj, moli tudi Ti, predraga. Tako mi je težko srce zaradi njega. Pozabila bi svoje nesreče, a njegova me umori. Ko bi pomagal Bog dobrotni..."

Izročila mu je Tinka tople besede, hrepeneče prošnje sestrine. Pogledal je plašno kakor otrok, zavedajoč se greha. Bil je v zadregi, a nikoli ni odgovoril s sirovo besedo kakor očetu. Čutil je: iz ljubezni izvira skrb, iz ljubezni opomin, iz trpečih src vdane prošnje. Težko je bilo srce — a nazaj, se mu je zdelo, ni mogoče.

Prišel je včasih od drugega konca fare Aleš Horvat, istotako izgubljen študent, služeč zdaj za hlapca pri bratu na očetovem domu. Včasih je res delal doma, a pogosteje je blodil in romal križem po fari in po sosednih farah. Pisal je ljudem pisma na sine in hčere v tujini, prošnje na sodnijo, tožbe, kar je kdo hotel, kar je plačal kdo.

Prišel je, in takoj sta krenila v krčmo in sta sedela tam in pila, dokler je dajal gostilničar. In razgovarjala sta se in sta govorila čudno — „učeno in neumno" včasih, kakor so sodili ljudje, lepo drugikrat, kakor bi brala Psalme ali Skrivnostno Razodetje iz sv. pisma. Ko sta prerešetala življenje od desne in od leve, od konca do kraja, je naslonil Vendelin glavo ob roke in je menil napol vdano napol ogorčeno nad nemilo usodo:

„Kakor kamen je človek, kamen, ki pade v vodo in pada, se pogrezne v blatnem dnu."

Umolknila sta. Zamislila sta se in sta sedela z resnimi, mračnimi obrazi ob mizi: kamena, ki sta padala in sta se pogrezala na dni življenja.

Ali je pač še moč na svetu, ki bi ju dvignila?

A glej, kdo je stopal ob tihih, sanjavih večerih sam samcat po pešpoti za vasjo, ob gozdovih, in je pel pred se poltiho pesem? Polna miline, polna mladostnega hrepenenja je bila pesem, kakor kipeča iz najbolj zdravega, s krepkim življenjem prožeta, z velikim lepim upanjem prenapolnjenega srca. (dalje)